

מלחמתם של צדיקי פולין

השפת אמת והאבני נזר

נגד הציונות

מתוך נספחים ל"ס' ממעונות אריות

נלקט ונערך ע"י
אברהם פרישמן
עיה"ק ירושלים תובב"א

תשפ"א

דברים אחדים

זכור ימות עולם, בקרב יהודים יראי ה' אין הידיעה בקורות הימים כסתם חיטוט במאורעות העבר לשם שעשוע בעלמא, אלא בינו שנות דור ודור, ידיעת המאורעות היא מתוך מטרה להשים על הלב מסיבות החיים של העבר, להתחקות בדרכי הגדולים אשר נשארו דבקים באמונתם למרות הניסיונות והקשיים, שהתעלו על המכשולים ודלגו על מכמורות שהטמין היצר, ועמדו איתן באמונתם בכל המצבים.

ולשם כך נחוצה ההתבוננות במאורעות העבר, כדי להכיר מה היו אלו המכשולים שהעמיד היצר להטעות את בני האדם, ומה היא הסטייה מן הדרך שיביא בעקבתו נפילה מוחלטת ח"ו, ע"ד הכתוב וסרתם ועבדתם וגו', הסרה מועטת מדרך התורה גורר מטה עד לעבודה זרה ח"ו, הידיעה מה היתה אותה ההסרה בקורות העבר מעניקה שמירה והתראה ממה שיש להיזהר בעתיד. כמו כן יש ללמוד גם מה היו האמצעים שהגנו בעבר בעד אלו המפגעים. והתורה"ק מצפה מן האדם ללמוד מן העבר כדי להישמר בעתיד, ככתוב (דברים יא יז) השמרו וגו' ואבדתם מהרה, ופרש"י, מהרה, איני נותן לכם ארכא, ואם תאמרו והלא נתנה ארכא לדור המבול, דור המבול לא היה להם ממי ללמוד ואתם יש לכם ממי ללמוד. מי שאינו מתבונן בעבר כדי ללמוד להיזהר בעתיד, לא תועיל למענו כל הצטדקות.

והעצה הזאת של זכירת העבר הוכיחה עצמה כיעילה. כשהחלה תנועת הציונות לתפוס תאוצה בקרב היהדות ולהפיל חללים רבים, פעלו היראים בכמה אופנים למגר את השפעתם הרעה. הציונים לא שקטו מול פעולות היראים, ואל המאמרים שנדפסו ואזהרות שהתפרסמו התייחסו בעזות ובזלזול ושפכו בוז ולעג לנוכח מאמצי היראים להתגונן. אבל היו פעולות שהעלו חמתם של הציונים שלא יסתפקו בלעג וזלזול אלא השקיעו מאמצים לדחות את הנאמר תוך כדי השמצות ופעולות שפלות נוספות מה שמלמד על תסכולם ותחושת הייאוש שנקטם.

דוגמא לזאת היתה חיבור שערך תלמיד חכם אחד, בשנת תרס"ב, קונטרס בשם 'דברים ככתבם' בו גלל בכישרון רב את תולדות הרפורמה בברלין והשתלשלות התנועה הטמאה איך שהתחילה עם הצגת פרצוף של דאגה וחמלה ובמסווה של כוונה תמימה להיטיב לנדחי ישראל, עד שגרמה להידרדרות נוראה וזרעה הרס וחורבן במצב היהדות. הצביע מחבר הקונטרס על ההשוואות בין התנועה ההיא לדרכה של הציונות באופן ברור ומוחלט. ומתגובת הציונים לקונטרס זה, בצאתם נגד מחבר הקונטרס בהכפשות והטרדות

מלחמתם של צדיקי פולין נגד הציונות

תוך כדי מאמצים לדחות את דבריו בתואנות קלושות, ניכר שהצליח המחבר לגעת אצלם בנקודת התורפה, לעורר את תמימי העם להיזהר מלהסתפח בנחלתם ע"י גילוי קלונם וחשיפת מטרתם האמתית. והדבר מלמדינו גודל התועלת בהתבוננות בקורות העבר כדי ללמוד על העתיד.

התנצלות

היסודות וההשקפה בחוברת זו בנויים על קונטרסים שחיברו רבנים ויראי ה' בתקופה ההיא במלחמתם נגד תנועת הציונות, כגון הג"ר יעקב ליפשיץ מקאוונא - מזכירו האישי ואיש אמונו של הגאון רבי יצחק אלחנן ספקטור זצ"ל, והג"ר אליהו עקיבא רבינוביץ מפולטובה, וכן מתוך כתבי חסידים. אבל למען השלמת פרטי העובדות מובאים גם ציטוטים מספרי מינים, מכתה"ע החופשיים ומחברות שהתחברו ע"י פורקי עול. ובהקדמה הנ"ל בתועלת ידיעת המאורעות, יש לסמוך על מה שאמרו, אבל אתה למד להבין ולהורות, לגבי אזהרת חז"ל בחומרת הקורא בספרים החיצונים, מכיוון שעם ההתבוננות בגנותם של רשעי העבר, נוכל ללמוד איך להתגונן מפני היצה"ר, המלך זקן וכסיל, החוזר עם שיטותיו המיושנות והנדושות, ונדע היכן הוא מקור טענותיו ודברי פיתוייו.

ועל סמך זה מובאים גם ציטוטי זלזול שנבעו מקולמוסם של לבלרי רשעי עמנו, למרות שלפי ההיגיון אין טעם להנציח דברי פחזותם של פושעי ישראל. אך ע"ד שאמרו חז"ל (עדות פ"א מ"ו) למה מזכירין דברי היחיד בין המרובין לבטלה אחרי שנדחה דברי היחיד מהלכה, שאם יאמר האדם כך אני מקובל, יאמר לו כדברי איש פלוני שמעת, נדע מנין נובע שמועתו וידעו שלא לסמוך עליו. ועד"ז להבדיל באלף אלפי הבדלות, כאשר שומעים לעתים מפי המתחזים כיראי ה' דברי הבל ורינון כלפי המקובל במסורת ישראל, ראוי לדעת מי היו הראשונים שהשמיעו כדברי האלה, ונדע מקורם של אלו ההולכים בעקבותם ומדברים בשפתם, שלא לעלות בגורלם כמו שעלתה להם באחריתם.

ניצני תנועת הציונות

ימים יפים ידעה יהדות פולין בימי קדם, כאשר חיי התורה והקדושה פרה ורבה, השליטה על הקהילות הוחזקה בידי הרבנים גדולי תורה ופרנסים יראי ה' במסגרת 'ועד ארבע ארצות', והכל התנהל תחת פיקוח גדולי ומאורי הדור. כשבידם סמכות מוחלטת לעשות ככל הנדרש לשמור על קיום התורה, עד לפירוק הועד בשנת תקכ"ד.

מאוחר יותר, כשתלמידי המגיד ממעזריטש קבעו את מושבם על אדמת פולין, במיוחד מאז שנת תקע"ה, החלה החסידות להתפשט במדינה ואלפים רבים נמשכו אחר קדושתם, גדולי תורה לצד המוני העם, והצדיקים הפיקו רוח של טהרה בלב ההמונים והרימו את רמת קיום התורה והמצוות לדרגות נשגבות.

אין זה אומר שלא היתה להיצה"ר אחיזה בשטחי המדינה, הוא השתולל חזק ולא מעטים היו שנפלו לפיתוייו וחיפשו לפרוק מעליהם עול התורה. אלא שהטועים הללו נשארו בשולי הדרכים, נפלטו מחיי החברה ולעתים אף הרחיקו לכת, התבוללו ונטמעו בין הגוים רח"ל. וכך המשיכו הקהילות להתנהל ע"י רבנים גדולי תורה ויראי ה' ונשארה האווירה הכללית על הדרך הסלולה מדורי דורות.

הצרה הגדולה התחילה בראשית שנות התר"מ, שקמו פושעים כאלה אשר לא הסתפקו במה שהם עצמם נפלו בפח היצר. ובמקום להכיר בכך שהתורה לא תהא מוחלפת, ואשר גם אם אירע שתעה אדם מן הדרך פתוחה ימינו של הקב"ה לקבל שבים, העדיפו הם לקבוע את דרכם כשיטה ומהלך וכתורה חדשה רח"ל.

מנימוקים הידועים רק לרשעי עמנו [יש התולים זאת בסיבת התגברות האנטישמיות, שמנעה מהמקולקלים להיטמע בין האומות כאוות נפשם. ואילו יש התולים זאת במרירותם על עובדת "מעשיך ירחקוך" שהתנהגותם הנלוזה גרמה להדחקתם לשולי המחנה ונדחו מהיותם נמנים בין מקבלי החלטות בניהול הקהילות], לא היו מרוצים בכך שהם עצמם הולכים אחר שרירות לבם, אלא חיפשו להרחיב שורותיהם ולהטעות את ההמונים להזניח את הדבקות בתוה"ק, לייצר מעין 'עם ישראל' חדש, או בשפתם, 'תנועה', לעודד את מהלכם הקלוקלת שכאילו אין מניעה ניתן להיות נמנה על עם היהודי גם בלי חיי תורה ומצוות, עפ"ל.

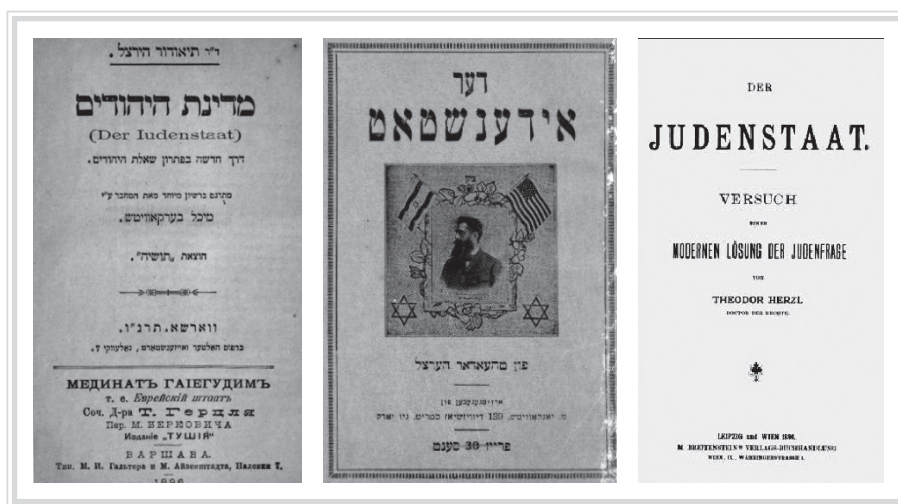
מהלך של זלזול על ה'אדיקות' ובמצות המעשיים

הם מצאו לעצמם חוברת שחובר בשפה גרמנית ע"י מתבולל יהודי שהתגורר בין הגוים במדינה ווינה בשם ד"ר תיאודור [בנימין זאב] הרצל, שהוא העלה על חוברתו רעיונותיו

מלחמתם של צדיקי פולין נגד הציונות

החלומיים לפתור את הצרות והמצוקות שהיו מנת חלקם של בני ישראל בגלותם. יסוד הרעיון ה' להתייחס לעם ישראל כמו 'לאום', אומה ככל האומות, ושח"ו לא רמת ידיעת התורה היא המעניקה לאדם ערך, ולא דרגתו בקיום המצוות, אלא די בהשתייכותו לאומה היהודית לבד, וכדי ליישם את הרעיון, יש לאגד את כל בני האומה ולהושיב אותם במדינה שלהם ולהתנהג שם כדרך כל הארץ.

פורקי העול מצאו ברעיונו כלבבם, אימצו את דבריו, תירגמו את החוברת לשפת האידיש ולשון הקודש ובשנת תרנ"ו הופץ החוברת במהדורות שונות בקרב ההמונים, ואף הוסיפו והרחיבו את רעיונות החוברת בכתבים שלהם. ודאגו במקביל להסביר לפי השקפתם את הבעיות של ה'אדוקים' שהם מתמקדים יותר מדי על הפרטים הקטנים של היהדות, לא מוכנים להזניח את הטקסים הפרימיטיביים ואינם חושבים בראש גדול להתאים עצמם עם התרבות המתקדמת. כך זלזלו בשפתם העדכנית והמודרנית ביהודים יראי ה' המדקדקים בקלה כבחמורה, תוך כדי הנמקה כי לפי ראייתם העקומה הדיבר עילה להתגברות שנאת הגוים לישראל ומונע מן היהודים לשגשג בכלכלה ולהשיג בטחון וצמיחה.

ספרו של ה' ותרגומו לשפת האידיש ועברית

הלכו ופתחו בתעמולה, בהפצת רעיון הלאומניות עם הדלפת דברי זלזול על מה שכינו כאדיקות מיושנת בדברים קטנים¹. ועוד יותר שפכו בוז וקלון על דרכם של החסידים שאינם מסתפקים באיסורי התורה אלא הוסיפו לעצמם גדרים וסייגים כדי להבטיח עצמם מלהיכשל בעצת היצר. פרסמו בחוצות מאמרי בוז על נושאי התקנות, בידעם שהתקנות הללו הם אשר ישמרו על יהודים מלהיטמע בין העמים היפך מגמתם הקלוקלת, ושפכו קלון על הדבר הזה שחסידים עומדים נחרצות על משמר היהדות.

1. לדוגמא, ציוניזם אלץ נייע אידישקייט, יעקב כהן.

ולדוגמא כשחסידי גור הדבקים נאמנה ברבם הקדוש השפת אמת התנו את ההתחברות בשטיבל'ך בקפידה על אופן הלבוש כמסורת החסידים, פרסמו לבלריהם מאמרי צחוק על 'החשכות והבערות' שדבקים בהם החסידים. ואירע פעם באחת העיירות [וולברום] פירצה בתקנות ונאלצו החסידים להרחיק עקב כך איזה מחבריהם, וקפצו אז הרשעים על המציאה ופרסמו מאמרי 'זוועה' על 'שפיכות דמים' עקב ענינים קטנוניים ומזעריים².

לגלוג על תקנות
לגדור בעד היהדות

— כן! מעשה שדוה כך היה:
בעיר הקדושה, יי. חקקו חסיד ג. הקנה קדושה
ברבר ההלכה, כידוע ככר לקוראי, המליץ.
ההקנה מכילות כהובן כ'ד מעיפים, הסעיף א'
אומר: "שאסור לשאת כהונה מנוהצת", והנה עבר
רוח שטות על אחר "מאנ"ש" ובא להתפלל, ככהונה
מנוהצת, וכאשר אך דרך על מפתח ה"שטיבל" והנה
נשמע קול אדיר וחזק צא ממא! צא אפיקורוס! ולא
הסתפקו כאמירה לכך, — כי חסידים, ואנשי
מעשה" המה. ויקחו את המטפחות מעל השכחות
והאלוהיות ויחבשו בהוכם אכנים וגורי עצים וילמדו
בהן את ה"אפקורוס" לירא את השם הנכבד והנודא
המאם בכהונה, מנוהצת ולילי באו לעזרה אנשים מן
החוק, מי יודע מה היה טופו...
הגידו אהם, אם לא עון פלילי הוא לחשוב
ולהתאונן מרה, כי חסידים פשו ואנשי מעשה תמו...
ר' אלקים עד מתי...?
האלבראם.

להיתפס לערך רוחני להטעיית ההמונים

אך לחשוד את פורקי העול בתכונת התמימות לא יעלה על הדעת, הם הבינו היטב כי אם יבואו ויטיפו לפני ההמונים לעזוב את דרך אבותיהם ולהמירה בלאומניות ובדת חדשה, יעוררו בחילה ומיאוס ויוקיעו אותם מקרב המחנה ויגזרו עליהם נידוי כיאות לחוטא ומחטיא הרבים. והרצל בעצמו כתב בחוברת שלו, כשדן איך יהא ניתן לגרור את ההמונים אחרי רעיונו וינהרו אחריו להשתקע במדינה יהודית שיזם, הבין כי לא בכח יוכל לנתק דלת העם מקיום המצות, וכה כתב בדרך זלזול "אדמה כי כן, הדברים קלי הערך שכבר הרגלנו בהם, לא במהרה ינתק, והדברים הקטנים האלה בנקל יועתקו אתנו אל כל מקום אשר נלך, ונתאמץ לעשות כל ההמצאות הנפלאות אשר רכשה לנו העת החדשה לקנין כל העם"³.

הרי זאת הפנימו שהעם בודאי לא ישמעו בקולם כשיאמרו להדיא להזניח את התורה"ק. וטיכסו עצה להלהיב את העם אחרי רעיונם שיוכלו להצליח במזימתם בהטעיית הכלל, להסתנות מאחורי אצטלה של דאגה לקיום איזה מצוה מן המצות, לתפוס באיזו נקודה של טהרה ולנפנף אותה כסיסמת התנועה. וכך ירכשו לבב ההמונים ובאמצעות זו יוכלו להטמיע דברי הטפה וזלזול בשמירת משפטי התורה וקיום ההלכה.

נמנו וגמרו לספח את רעיון הלאומיות עם תנועה שכבר קיימה, תנועת 'חובבי ציון' הנוסד ע"י הג"ר צבי הירש קלישר, אשר הוא עשה כן עם כוונה טהורה לחזק את מצות יישוב ארץ ישראל, ועורר התלהבות רבה למצות יישוב ארץ ישראל. ועם מושג זה ידעו

2. המליץ יא חשון תרס"ג.

3. מדינת היהודים עמ' 63

מלחמתם של צדיקי פולין נגד הציונות

שיוכלו לכבוש את לב ההמונים אשר נכספה נפשם לזכות לחונן אדמת ארץ הקודש. וכך נוסדה תנועת הציונות.

ולסלק כל ספק, אליבא דאמת, נושא קדושת הארץ רחוקה הי' ממחשבתם של דוגלי רעיון הלאומיות כמו שהי' כל נושאי הקדושה, ואפילו בחיבורו של הרצל בכתבו על רעיון הקמת מדינה יהודית, לא הזכיר את ארץ ישראל או 'פלשתינה' כלשוננו, כי אם לאחת הברירות. בתחילה תמך בבחירת ארץ 'ארגנטינה' בהיותה "אחת הארצות הדשנות והפוריות בעולם, ואשר ממשלת העם במדינה תעזוב לנו בחפץ כברת ארץ להאחז בתוכה". וגם בהמשך כשבאה הצעה מאת הממשלה הבריטית לבחור במדינת 'אוגנדה' להקים בה מדינה יהודית, חיבק הרצל את ההצעה. אלא שאנשיו הסבירו לו, שאם ירצה לכבוש את לב פשוטי העם, חייבי לבסס את מגמת התנועה על רעיון דתי. ויצאו בכל עוז עם תעמולה והסברה בפרסום חוברות ומאמרים על דבר קדושת הארץ, כאשר משורבב במסווה בתוך הדברים את עיקר מטרתם, לאמץ רעיון הלאומיות במקום להמשיך בדרך הסלולה מדור דור.

להטעות רבנים אחרי רעיונם

דבר נוסף קלטו היטב אלו מחטיאי הרבים, שבלבם של כל יראי ה' ואף הפשוטים שבעם מושרשת ההערצה עמוקה לרבנים ותלמידי חכמים וכלפיהם תולים כל קהלי ישראל את עיניהם בכל שאלה העומדת על הפרק, וע"כ הבינו שלא יוכלו בשום אופן להכשיל ולהטעות את העם בלי שימשכו כמה רבנים לתמוך ברעיונם. ובזה הי' מודע אפילו הד"ר הרצל בעצמו, שכתב בתוך תיאור חזיונו "נשיאי המטות יהיו הרבנים המנהלים איש איש את קהל עדתו, הם יהיו הראשונים אשר יבינו לחפצינו ומטרתינו, אליהם יביאו חברי התנועה את המסרים והידיעות והם יפיצו אותן בקרב קהל עדתם".

החוצפה בזה מוחש, כאשר במקום להבין תפקידו של הרב, שבכל ספק ניגש היהודי לשאול את פיו לברר דעת התורה"ק, בחרו הם למעול במעמד הרבני, לבא הם לפני הרב עם החלטה הקבועה מראש, ולשכנע את הרב בדברי תרמית וחנופה כדי ללכדו לתמוך בעמדתם, ובאמצעותם קיוו להטעות את כל ההמונים התמימים להיגרר אחריהם.

לכך כבר בשנת תרמ"ד קראו אסיפה בעיר קטוביץ למען חיזוק תנועת חובבי ציון והפעולה למען התיישבות ארץ ישראל, שם התוועדו יוזמי הרעיון יחד עם כמה מגדולי הרבנים, ביניהם הג"ר שמואל מוהליבר מביאליסטוק והג"ר דוד פרידמן מקארלין, ובידם מאהבתם לארץ ישראל העלימו אז עיניהם מהמטרה העיקרית של יוזמי הרעיון. וככל שעבר הזמן הצליחו אכן למשוך עוד רבנים לחבורתם, ועד שהתקיים הקונגרס הציוני הראשון בבאזל בשנת תרנ"ז, כבר נמנו על שורות תומכי הציונות מספר לא מבוטל של רבנים נכבדים, שחלקם אף השתתפו בוועידה.

הרבנים עם חברי התנועה בועידת קטוביץ תרמ"ח

רבנים יראי ה' נטשים בראותם ההוללות

הרבנים הגדולים יראי ה', אחרי שבאו עמם בדין ודברים ונחשפו לתוכניותם בפרטות, קלטו כמה שדעתם וחפצם רחוקה מקיום הדת ומהר נטשו את תנועתם. הג"ר דוד פרידמן הנזכר, לא ארך זמן רב עד שנהפך לאחד מגדולי מתנגדי הציונות ופרסם דברים חריפים להבהיר את רוע דרכיהם.

ובפרט אחרי שהתקיים הקונגרס הציוני הראשון בבאזל בשנת תרנ"ז, שזה הי' מעין כנס היסוד של התארגנות התנועה, הרבנים תומכי הרעיון התכבדו לשבת שם על הבמה, והיו מתוך אלו הרבנים אשר יראת ה' יקדה בקרבם, שבראותם את האווירה ששררה שם תערובת אנשים ונשים, הפקרות והוללות, וכתיאור אחד המשתתפים, "בקול קריאת ההידד ומחיאת כפיים המלאכותיות אשר לו זכה במידה כזאת כל תיאטרון בעולם", הבינו כי לא זו דרך ישראל ולא מזאת תבוא ישועת ה' לישראל⁴.

הג"ר אליהו עקיבא רבינוביץ מפולטובה, שהשתתף בקונגרס, וגעלה נפשו מאווירת ההוללות שגילתה שאין כאן בנין כי אם הרס כל הקדוש והיקר, תיאר ממה שחוה במהלך ימי הקונגרס, וסיפר שבבוא יום השבת השתתפו המשתתפים בתפילות בבית הכנסת המקומי, התכבד הד"ר הרצל בעליה לתורה, וכשהגיע הבעל קורא אל הפסוק 'כי ה' אלוך המקדש' ולא יראה בך ערות דבר' התרגש ר' אליהו עקיבא בראותו כאן מעין בת קול

4. אור לישרים עמ' 11

מלחמתם של צדיקי פולין נגד הציונות

המכרזת, אם תרצה שתהא ה' אלוקיך בקרב מחניך אז הזהר והשמר שלא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך, וכל כך התעוררו בו רגשותיו עד שכמעט ולא התאפק מלגשת אל הד"ר בעצמו ברדתו מן הבימה להביא לתשומת לבו ההארה שהוזמן כאן משמים⁵.

קונגרס הציוני תרנ"ז, מקום מיוחד לרבנים בצד שמאל של הבמה

[מן העניין להביא מדברי האמרי אמת בכנסייה גדולה הראשון של אגוד"י שהתקיימה בווינה תרפ"ג, הזכיר את דברי הגמ' (יומא ס"ט:) עה"פ ויצעקו אל ה' אלוקים בקול גדול אלה אנשי כנסת הגדולה וכו', וקושר הדברים למעמדם באמרו בזה"ל, "יתכן גם לראות בכנסת הגדולה את הקול הגדול, היכן שנתאספו מכל קצוי תבל וקול רבים נקרא קול גדול, אנשי כנה"ג בטלו יצרא דע"ז ומשהו מיצרא דעריות וכו' איך לא יפוצץ לבו של יהודי מפחד של העונש הגדול הנזכר בפסוק ושב מאחריך וכו', כך עשו אנשי כנסת הגדולה, הלכו כולם ביחד, וכך הכנסי' הגדולה שלנו הנושאת את דגלם, שבשםם נדגול", והמשיך בדברי קדשו לזרז את העם לקבל עליהם גדרים וסייגים למען הצניעות והקדושה. הרי מה שראו אז היראי ה' בהעדר הצניעות ביסוד התנועה כסימן שאינה מצד הקדושה, ההיפך ה' אבן היסוד לרעיון הק' של אגודת ישראל].

לכידת 'רבנים' ע"י הבטחת מעמד

אבל מאידך היו לא מעט רבנים אשר אחרי שכבר שקעו בתוך הרפש, נסתמו עיניהם מן הסכנות והמשיכו לצעוד עמהם יד ביד. והציונים שלא היו בטלנים, ידעו לזהות אלו הם

5. ציון במשפט עמ' 82

בני תורה בעלי אופי חלש, שניתן ללכדם ע"י זריית חול בעיניים, בחנופה ועם כבוד מדומה בהצעת משרות והבטחת מעמד עם הענקת תחושה כאילו דעותיהם נחשבות.

הג"ר אליהו עקיבא רבינוביץ
אב"ד פולטובה

וכך ענה הגאון ר' אליהו עקיבא מפולטובה, כשנהפך אחרי הקונגרס הראשון למתנגדם הגדול של הציונים, ונשאל, מדוע רק הוא מכל שאר הרבנים שהיו שם שואג ומערער? ועוד העלילו כלפיו "שמא כל כעסו אינו אלא על שלא כבדוהו בעלייה שמנה, שלא בחרוהו לראש ולא הציעו לו תפקיד מכובד כשאר הרבנים". ועל זה השיב בחכמה, שעם האשמתם זו הם מתרצים בעצמם את שאלתם הראשונה למה רק הוא צועק כששאר הרבנים מדברים בשבחה "כי השוחד שהם קיבלו בתפקידים שבהם הובטחו, מעוור עיני שכלם לבלתי ראות היטב את תוכנה של התנועה"⁶.

העצה של חלוקת תפקידים לא נעצרה אצל הרבנים, אלא גם היו מקרים שזיהו הציונים אצל איזה חסידים בעלי צורה סימני חולשה באופי, והם משכו אותם לחבורתם ע"י דברי חנופה והרימו אותם להיות ראש לתנועתם בעירם. ודאגו להרגיע את מצפונם על העובדה שמעיזים להצטרף לחבורה שאין דעת הרבי נוחה הימנו, בדברי שקר ומרמה, שאין זה הרבי אלא כאילו איזה מחרחרי ריב מחסידיו תולים עצמם עם התנגדותם באילן גדול, ועוד כהנה⁷.

לכידת רבנים, תלמידי חכמים ובני תורה לרשתותיהם היתה בעבור הציונים הישג גדול, ובפרט כשהצליחו על רבנים בעלי צורה, שלמרות נדירות הצילום בימים ההם, היו מצטלמים בכל הזדמנות עם הרבנים יחד. וניצלו את מעמדם הרבני והוציאו מהם מכתבי תמיכה למען רעיון הציונות ופרסמום בראש כל חוצות, מה שגרם לזרוע בלבול נורא בקרב פשוטי העם.

הטעיית הציבור ע"י ניפוח מספר המצטרפים

אבל גרוע מכל, היו הציונים מנצלים את אלו הרבנים שכבר נלכדו, לשולחם לערי השדה להטיף בבתי מדרשות, במצג של 'מגיד מישרים' לנאום בעד רעיון הציוני בדרשות

6. ציון במשפט עמ' 7

7. עלי חלדי עמ' 177 אודות מינוי ראש הציונים בגוסטינין חסיד גור, וספר קהילה פלונסק עמ' 142 לגבי עיר ההיא.

מלחמתם של צדיקי פולין נגד הציונות

מרתקות מתובל באמרות נאות על פרשת השבוע עם סיפורי צדיקים וכדומה. גם באמצעות אלו הרבנים, היו פונים לרבנים נוספים כאילו לישא וליתן בענין יישוב ארץ ישראל, וכשהשיגו איגרת הנכתב בתום לב שיש במשמעה תמיכה בתנועה, פרסמו והפיצוה לומר, הנה עוד תלמיד התומך בתנועה.

וכי יבוא מטיף לעיר והצליח לעשות איזה נפשות לציונות, ימהרו הבלבלים לבשר נצחון, לפרסם על כל במה, שבעיר פלוני נמשכו כך וכך, התפארו בחוצות על עשרות אלפים משפחות שהצטרפו למעגלם. וזאת בשעה שבהתכתבות הפנימי שלהם היו מתמרמרים בינם לבין עצמם איך יתכן שלמרות מאמרי חז"ל וגדולי ישראל המפליגים בשבח יישוב ארץ ישראל, העם כלו והרבנים עומדים מנגד⁸.

ובדברי תרמית ביקשו להציג גם צדיקים מפורסמים כנוקטים בעמדה פשרני עם נטייה אחר הרעיון. ודוגמא אחת מני רבים, כשיצא לאור ספר 'גאולת ישראל' ע"י מרדכי אשכנזי, ציוני מווארשה, ליקוט מחז"ל ומספרים במעלת היישוב בארץ ישראל, בין עמודי ההסכמות של הספר רשום "הסכמות אנשים יראים ושלמים שהסכימו למסור את הספר לבית הדפוס ולקחת את הספר כשיצא מהדפוס, פנחס מנחם מגור גיסו של אדמו"ר הרב ה' מגור שליט"א [הרה"ק בעל השפתי צדיק] משה בצלאל מפ"ק גור בנו של אדמו"ר הק' שליט"א מגור, דוד ברש"ז בראדער נכד הרה"ק מגור זצ"ל, שמעון אלטער, שלמה אלטער אחיהם של הרה"ק מגור שליט"א". ובעמוד שאחר זה הדפיס מכתב שקיבל מהד"ר הרצל. והיו שכתבו ללמוד מזה שבני משפחת הרבי היו מתונים בהתנגדותם.

אך שכחו לציין איזה פרט 'זניח', ראשית, שום הסכמה לא ניתנה לספר על ידם, כי אם הבטחת תמיכה כספית לסייע למחבר בהוצאות הדפוס. ושנית, למה באמת התייחסו בני משפחת הרבי אל אותו מחבר? כיון שהאיש, מרדכי אשכנזי, ה' נכדם של הצדיקים הרבי ר' בונם מפרשיסחא והרה"ק מקאצק (חמיו ר' יצחק שמחה עסטרייך ה' בן ר' אלימלך חתנו של הרבי ר' בונם. ור' יצחק שמחה עצמו ה' חתן הרה"ק ר' דוד בנו בכורו של הרה"ק מקאצק). ובבוא יחסן כזה הזקוק לתמיכה כספית ובידו תכריך כתביו שרצונו להביא לדפוס, אין זה חידוש שנתנו לו הם מעות קדימה. אך עובדות ומציאות לא עמד בפני בעלי מזימה בחפצם להטעות תמימי דעת, ולא מנע מהם לראות זאת כהסכמה לדרכו ושיטתו. (ואגב, המעיין במכתבו של הד"ר הרצל שם, רואה שעיקר תוכנו הוא התחמקות מנומסת מהענקת תמיכה כספית שציפה לקבל מהם).

ההגנה שע"י הצדיקים

הקב"ה בחסדו מסר עולמו לשומרים, הלא הם צדיקי הדור קדושי עליון, אשר מעיני הבודולח שלהם לא נסתר מאומה, ואחרי קדושתם היו נוהרים רוב סלתה ושמנה של

היהדות. ובראש מתנגדי התנועה הפסולה עמד כחומה בצורה הרה"ק מרן בעל השפת אמת, אשר רבבות מבני היהדות הנאמנה חרדו למשמע פיו. מאתו יצא הדרכה ברורה כלפי סכנת התנועה ועל הצורך להרחיק מכל שלוחיה וגרורותיה, ולא חסך בלשונות חריפים בהגדרת הסכנה הטמונה בתנועה ההיא ובחברותיה.

ובמבוכה ששררה אז, לא מיעטו מספר האנשים שכבר חלה בהם בלבול בנידון ובאו לשאול בקודש פנימה מה דעת קדשו של השפת אמת בזה. ולעתים אף שטחו בפניו ממה ששוכנעו בטיב התנועה, בענין ההתעוררות לטובת התיישבות הארץ, ובתועלת שתגיע למצבם של כלל ישראל בכלל. השפ"א הבהיר בפני שואליו באופן שלא ניתן להסתפק, באמרו "איך תוכל להיות התיישבות בארץ ישראל טובה באם היא מעורבת עם אפיקורסות"⁹, וכן תשובות נוספות בסגנון זה.

התנגדותו הנחרצת שימשה להגנה עבור כלל היהדות מבעד השפעתם הקלוקלת, ולא רק לחסידיהם ההולכים אחר צדקתו, אלא גם פשוטי העם הרחוקים מן החסידות. כאשר הציונים שאפו להטעות את הכלל באמצעות הרבנים שחברו עמם, עמדו החסידים על המשמר בעת קיום בחירות לרבני הקהילות, שכל מי שנודף ממנו ריח של ציונות וחדשנות, לא יוכל להיבחר למשרה תורני לבל יהא לו השפעה לזרוע הרס ושממון. כמו כן ניהלו מלחמת קודש נגד המטיפים המחזרים על ערי ישראל לצוד נפשות לציונות, והוזהרו גבאי בתי הכנסיות לבב לתת לכל 'מגיד' המבקש לנאום על דוכנם את רשות הדיבור טרם סיננום ובררו כי אינם נגועים בדעות זרות¹⁰.

המרמור והתסכול לנוכח אמצעי המיגון

ההצלחה שנחלו החסידים בזירה זו, הגבירה ביותר את התמרמרותם של הציונים על מה שנחשב לפי הגדרתם "השתלטות" האדמו"ר וחסידיהם בתחומי היהדות. ניסו לעורר חמלה ע"י הצגת עצמם בעקבות כך לנרדפים ומסכנים, בטענה ובתלונה "וכי כך היא היושר, לסתום פיות המבקשים לדרוש תורה ברבים? ורק בגלל שאינם נמנים על חסידי הצדיק מגור לא מגיע להם להתמנות לרבנות". הם בחרו להפוך את ענין ההתנגדות להתמנותם לנושא מפלגתי ופוליטי, במקום לקלוט שהמניעה היא רק בעקבות הרתיעה והפחד מלהיכשל ברפיון בקיום התורה בעקבות הפצת דיעותיהם ההרסניות.

ובמאמר שפרסם בלבר אחד אודות הנהגת השפת אמת, כתב בתוך דבריו "על פיו ישק כל דבר במחנה היהדות, וכל רב וגאון אפילו יהא כגובה ארזים גבהו לא ישיג רבנות בקהילה נכבדה זולת אם נמנה לתלמידיו של הרי"ל מגור, וכמו כן כל עשיר וגביר אשר לא

9. מפי הג"ר בנימין מנדלזון אב"ד קוממיות, צוטט בס' ושבתה הארץ מבנו הגר"מ עמ' צב.

10. ספר קהילה פיוטרקוב עמ' 360 ואור לישרים שם.

מלחמתם של צדיקי פולין נגד הציונות

לרגל חסידי גור נמנה, לא תפס שום מקום בחיי הציבור בחברה האורתודוקסית, עד כי הי' לפתגם ההמון, אי אפשר להיות רב או גביר כי אם מחסידי גור, ורמז לדבר האחד בא לגור וישפוט שפוט¹¹.

ובדרך זה דאגו לפרשן כל מקרה שלא הצליח אחד משלהם לעלות על כס הרבנות, לתלותה על שיקולים פוליטיים ומפלגתיים, ולדוגמא בכתבה אחרי בחירת רב מסוים ע"י החסידים, הסבירו במרמור "יען שמצאו בו חטיבה נפלאה כי סר הוא למשמעת הצדיק מגור והוא כבדהו לעיני כל מעריציו לברך ברכת המזון על הסעודה, ולכן מאסו ברב חכם היודע לשונות זרות..."¹². זאת החליטו באווילותם במקום לקלוט, שבהתנהגותם הקלוקלת המאיסו עצמם בעיני היראים, ולא אמדו לנכון את נאמנותם של חברי הקהילות התמימים והישרים שהעדיפו בבחירות לרבנות להצביע בעד מועמד הדבוק במסורת ונאמן לדעת קדשם של צדיקי הדור, במקום למנות עליהם רב עם דעות מתחדשות.

ולא עצרו הציונים בכך, אלא ניסו בתרמיתם להפוך את כל ענין ההתנגדות לנושא אישי, דיברו בגאווה ועזות כאילו המניע להתנגדות לתנועתם הוא מתוך פחד 'ממפלצת הציונות המאיימת על שלמות החסידות', ולכן העלילו, שבאשר רועדים החסידים על עצמותם נאלצים לגזור עליהם חרם, עפ"ל. התבטאו בסגנון של עזות וחוצפה בכתבם "ויחלו קרובי הרבי לדאוג מאוד, פן יתרומם רוחם של אלו אשר דבקה בציונות, ויזנחו 'אותו שיחיה' [הכוונה בזה לצחוק מסגנון דיבור החסידים, שבדברם על הרבי היו אומרים בזה"ל, 'ער זאל זיין געזיגט'], ויתערבו בתוך ההמון", וכך ניסו לשכנע, שלכן נאלצו ללחום נגד התפשטותם¹³.

ואם דימו לעורר עליהם חמלה בגישה זו של הצגת מסכנות ונדרף, כמה נאים כלפיהם דברי הגאון מקוטנא, שהק' על הפסוק (קהלת ג' ט"ו) אלוקים יבקש את נרדף, דיותר הי' צ"ל יעזור את הנרדף, ולמה יבקש, אלא לפעמים האדם חושב בדעתו שנרדף ויש לו טענה על אשר נרדף הנהו, אבל באמת אינו נרדף כלל רק הוא רודף, רק שונאיו אינם מניחים את עצמם ממנו, וזהו אלוקים יבקש הנרדף מי הוא באמת הנרדף ומי הוא הרודף¹⁴.

לדבר על לב הרבי!

כאשר נכחו הציונים בהשפעתו העצומה של השפת אמת על מצב היהדות בפולין, ואשר בדבר שהוא למורת רוחו לא יוכלו לעשות פרי, חשבו בסכלותם, שהעצה המועילה

11. השקפה כא שבט תרס"ה.

12. המליץ ג טבת תרס"ג.

13. המליץ ב תמוז תר"ס.

14. ישועות ישראל, ליקוטים.

למתן את ההתנגדות, לבוא לפני הרבי ולהציע על שולחנו את מרכולתם בהעמדת פני תם כאילו רק לטובת היהדות כוונתם. ודימו שאם יופיעו לפני הרבי עטופים בחלוקא דרבנן ומעוטרים בזקן ובפאות, בצירוף הצטדקות שהחופשיים שבחבורתם אין הם קובעים את הליך הרוח, אז ישתכנע להם הצדיק שאין בזה כל רוע.

כך הסיקו לפי תפיסת עולמם, כאשר לא התחנכו על אדני החסידות ורחוקים היו מלהבין המושג רבי וצדיק ומנהיג ישראל, ולא נפגשו מימיהם בערך הנחוץ של ביטול היש כלפי גדולים וקדושים מהם. דימו בנפשם שהמושג הוא כמו מנהיג שרכש אימונם של מאמיניו ע"י תכונות גשמיים, ולא יכלו לקלוט כמה שצדיק ורבי הוא ערך קדוש ועליון מחסדי הקב"ה לישראל ששתל למענם הצדיקים בכל דור ודור (יומא לח:): כדי להגן בעדם ולקרנם לעבודתו. ולכן לפי קוצר השגתם לא ראו הבדל בין הרבי לכל שאר סוגי המנהיגים אשר ביכולת לשכנעם ולהטות את לבבם בהתאם לטיעונים שמציגים לפניהם על שולחנם.

כבר בשנת תרנ"א כשהתפרסם מכתב קדשו של השפת אמת שכ' להרה"ק מפילאוו שהודיע מסירובו לעודד העלייה לארץ ישראל באווירה ששררה אז, טענו הציונים שיועיל לשלוח לפניו משלחת להציע דברי שכנוע, וכן פרסם לבלר אחד מרוסיה "והנה חוב קדוש מוטל על חובבי ציון בווארשה הקרובים למקום מושב אדמו"ר מגור שליט"א לברר לו כי לא בדבריו ששמע על הרעיון הקדוש כן הוא, ומפני כי חסידיו ימנו לאלפים ובהם גם גבירים אדירים, לכן כאשר יטו את לבבו להרעיון אז יהיו נכונים אנשים לאלפים ולרבבות להימנות לחברי התנועה"¹⁵.

ובשנת תר"ס פרסם רב-מטעם-הממשלה אחד ששירת במחוז זביירצה, מכתב ארוך אשר בו מרמז על חוסר התקווה להפיץ רעיון הציונות כל עוד שלא יזכו בתמיכת הצדיקים, וכותב "מוכרח אני להעמיד את האמת הפשוטה, אשר התוחלת מרבנים בציונות רפויה היא מאוד, יען כי רובם כמעט כולם לא יטו אוזן קשבת רק אל הקדושים אשר בהם ישימו מבטם, והעצה לשום פנים בנדון לפני הגאונים הקדושים, להרב הגאון הקדוש יחיד בדורו אשר רוב מופלגי תורה ועשירים מסתופפים בצלו, ואם מהם יצא אך רמז שהדבר הזה נוח להם אזי בטח יאמרו כולם איש אל אחיו חזק ונתחזק בעד עמנו"¹⁶.

טעות בהבנת השקפת הרבי

אך מה גדלה בלבולם וסכלותם, לא רק הטעות היסודית לחשוב שקיים מושג להשפיע על דעת קדשו של הרבי באמצעות שכנועים ופיתויים, אלא גם שגגו בגדול בכלל בהשקפת הצדיקים בנושא, מחמת סמיות עיניהם שהיו משוכנעים כל כך בצדקת דרכם, ונעלם מהם

15. המליץ א' אלול תרנ"א.

16. הצפירה ד אב תר"ס.

מלחמתם של צדיקי פולין נגד הציונות

הטשטוש שנוצר בעירבוב קודש וחול עד שהעלימו מעצמם המכוון של מייסדי התנועה, שעל ענין נפנוף ערך יישוב הארץ היתה בעבור קידום רעיון הלאומיות ולגרור רפיון בקיום משפטי התורה המעשיים. הם הרשו לעצמם להרגיש 'מונופול' לנושא ארץ ישראל, והתבלבלו לחשוב שכל המתנגד לרעיון ולתנועת הציונות כאילו יש לו חלילה משהו כנגד קדושת הארץ, וא"כ דימו שעם הסברה למתנגדיהם במעלת ההשתדלות בעד היישוב יוכלו להפוך בכך את כולם לתומכים.

אבל מי פתי יחשוב על הצדיקים שלא יכירו בערכו של מצות יישוב הארץ, והרי מי הם המבינים ערכו של כל דבר שבקדושה יותר מן הצדיקים אשר כל דבר ה' יקר בעינם. ואם בגמרא ובמדרשים נתבאר כל כך במעלת ארץ ישראל, אין צורך לאף ציוני לבוא ולהטיף בשבח הארץ.

ויש לציין שאפילו בתחום המעשי לעודד את ההתיישבות בפועל יש במשמע שלא התנגד השפת אמת בעצם¹⁷. שהרי במכתבו להרה"ק ר' חיים ישראל מפילוב פותח בשבח פעליו בזה, וכותב "בודאי מי שיש בו קצת יראת שמים ומקבל על עצמו לשמור ולקיים מצות התלויות בארץ, ויודע בנפשו שגם ב"ב לא ימחו בידו, אין לו לחוש ולמצוה יחשב לו", אלא בירר התנגדותו כאשר אז בימים ההם קשה ה' מאוד הביצוע לפי ההלכה, לכן כתב כי לאור מציאות הנוכחי "לא בנקל להביא את עצמו לידי נסיון כזה". וממשיך "בפרט מ"ש כ"ת להתיר גם להאנשים המתנהגים בפריצות במדינות הללו, על סמך שהעולה לשם יכניע א"ע, חס לי' לזרעא דאבא למימר הכי וכו' ובטח שמע כ"ת שי' מהכיתות הפריצים הרשעים שנתפשטו בא"י ובירושלים, אוי לאזניים שכך שומעות, לכן בודאי יש חשש איסור לפע"ד".

ותמיכת השפת אמת בעצם היסוד, יש לראות מן העובדה שסיפר הרה"ח ר' אברהם אבא פרנקל לפני הבית ישראל, שבצעירותו למד בישיבתו של האבני נזר, ונהגו לעשות תורנות בין התלמידים לשמש את רבם למשך זמן מסוים. ובימים שעמד הוא לפני רבו, ה' זה בסביבות השנים תרנ"ב-נ"ג והיו אז רבנים שתמכו בתנועת 'חובבי ציון' שפעלו לרכישת אדמה בארץ ישראל בלי קשר כלל לענין הציונות, וראה שבא לפני האבני נזר רב אחד אשר ממלבושו ניכר ה' כי לא מארץ פולין הוא, ובידו היו כתבים מנוסחים בחרמות וגידופים נגד התנועה ההיא, וביקש מהאבני להצטרף להחרמתם. פנה האבני נזר אל בנו השם משמואל שיביע את דעתו בזה. שאל השם משמואל בלשון מליצתי "תם מה הוא אומר" [תם בפולנית פי' שמה, כשכוונתו לשאול "מה אומרים על זה בגור"]. אמר האבני נזר, זאת ניתן לברר, שהרי לומדים כאן אצלנו בני ר' פנחס עלבינגר [מנכבדי קהילת ווארשה] המקורב לגור, נשלח אחד מהם לגור לברר את דעת השפת אמת. המתין הרב ההוא בסוכטשוב, וכעבור זמן קצר חזר השליח עם תשובת הרבי, שאמר, "מי יודע דרכי שמים, מי יודע באיזה אופן

17. הנאמר בזה היא השערה בעלמא, כי דעת קדשו של הרבי לא ניתן לדעת כי אם מפי כתביו, וגם בזה מי יעמוד בסוד קדושים, וכדברי האמרי אמת, שכל יהודי מוצא את עצמו בשפת אמת.

הרצון שתהי' הגאולה". ועם נימוק זה סירב להחרים את העוסקים בזה. וכך לאור תשובת השפת אמת, פטר האבני נזר את הרב ההוא מבלי למלא את רצונו¹⁸.

והיו חסידים שצינו למאמר קדשו של השפת אמת (פ' תרומה תר"מ) להבין מכך שתמך בפעולה המעשי בבנין הארץ, וזלש"ק, "שבכל עת שיהי' לבנ"י נדבת הלב, בזה יכולין להתרומם ובנות מקדש ה' כאשר הי' אח"כ בבנין ביהמ"ק שהתנדבו בשמחה בזמן דהע"ה וכו', וכמו כן יש לקוות להש"י בגאולה העתידה כשיהי' תשוקה בלבבות בנ"י אליו ית' בנדבת הלב בשמחה וז"ש וכן תעשו לדורות"¹⁹.

וכן נודע מה שסיפר החסיד הרה"צ ר' בן ציון אוסטרובער בשם הרה"צ ר' הירש מטומשוב, שהלך פעם אחת אחרי הצדיקים הרה"ק מקאצק והחידושי הרי"ם כשהלכו ביחד, ושמעם מדברים מענין ארץ ישראל, ואמרו, שבאם הי' אפשרות לקנות את הארץ מיד הישמעאלים היתה הגאולה באופן כזה²⁰.

אך למרות אהבתו העזה לארץ ישראל כמו לכל דבר שבקדושה, וגם עם תמיכתו במצות התיישבותה, ראה ברוח קדשו שלא עתה שעת הכושר לבצע את הדבר כרצון הבורא ב"ה. גם בדברי קדשו מובא על הנחיצות להינתק מכל קשר עם הסט"א לפני שבאים לדרוש משכנו בארץ ישראל²¹. ובעיקר כלפי הציונים, למרות שהציגו עצמם כדואגים למצוה זו, לא חסך הרבי מלהזהיר נחרצות בגודל החיוב להתרחק מחבורתם. והשמייע לשואליו בדבר מפלגת הציונים את האמת שבדרכם כמה רחוקים הם מכל ערך קדוש, וכמו שאמר פעם לרבי בן ציון אוסטרובער בענין זה "ס'האט זיך אויפגעשטעלט א פארטיי וואס וויל עוקר זיין דאס ביסעל אידישקייט וואס איז נאך נא" [הוקמה מפלגה שכל כוונתם לעקור את מעט היהדות הנשארת לפליטה]²².

לא נכנס לוויכוחים

רבני הציונים שדבקו בהשקפתם המסולפת ובתפיסתם שיועיל להם לבוא להתווכח עם הרבי, נמנו וגמרו, בראשית ימי הקיץ של שנת תרס"ב, לשלוח משלחת של נכבדי רבניהם לגור לבוא לפני השפת אמת. לשליחות זו נבחרו הרב יעקב יצחק ריינס אב"ד

18. כתבי ר' אהרן ישראל בורנשטיין ששמעו מהנ"ל.

19. ע' פרדס יוסף פ' וישלח אות לב שמביא ללמוד כן מדב"ק. וע' גם בדברי מהר"ר צדוק הכהן (ס' הזכרונות מ"ע ד') שאם תרשינו המלכות לבנות ביהמ"ק בעיה"ק ירושלים כדאי בירושלמי מע"ש וכו' אע"פ שכולנו טמאי מתים נהי' רשאים לבנותו.

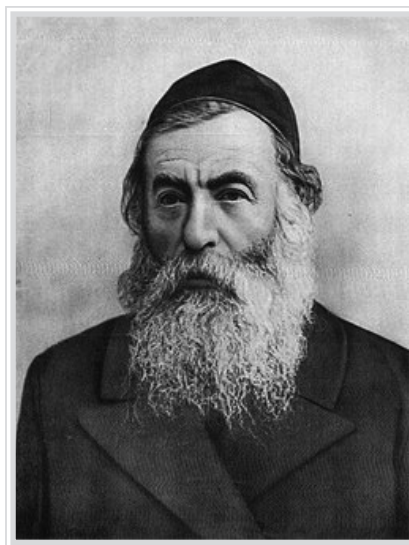
20. ויצבור יוסף אות נג, ובקונ' שאלי שלום ירושלים להרה"ק מפילוב מביא זאת בשם הרבי ר' בונם מפרשיסחא.

21. ע' שפת אמת ראה תרמ"ח.

22. זכרונות הרה"ח ר' משה ראובן פרקל ששמעו מרב"צ.

מלחמתם של צדיקי פולין נגד הציונות

לידא, הרב שמואל יעקב רבינוביץ אב"ד סופוצקין והרב ניסן ברוידה אב"ד הורודוק. הם יצאו לדרכם מתוך שאיפה להסביר טוהר הציונות לפי השקפתם, תוך כדי הצהרה שאין הן קשורים לאנשי התנועה שניכר בהם את ריחוקם מן הדת.

הרבנים שבאו לפני השפ"א להבהיר שאין להם קשר עם פורקי העול,
הרב י. ריינס, הרב ש. י. רבינוביץ

הרב ש. י. רבינוביץ עם עמיתיו ראשי הציונים ▼

בבואם, התקבלו בקודש פנימה והחלו לשטוח את טענותיהם, אך השפת אמת לא נכנס עמהם בדין ודברים. אמנם אין עדויות ברורות מה אירע אז בקו"פ²³, אבל לפי המסופר לא הגיב בכלל לכל אריכות דבריהם. הם טענו איך יש להאשימם בזה שישנם גם חופשיים בחבורתם, ואם אפיקורסים שונים מצאו לטוב לקיים אחת ממצות התורה האם בשביל כך נחדל אנחנו מלקיים אותה המצוה. וכשהם ביקשו מחמת טענותיהם לקבל איזו אות תמיכה, הודיעם כי אין דרכו לפרסם דעתו בעניינים ציבוריים, רק משתדל לתת מענה לבאים לפניו בשאלותיהם. והציע להם לדבר עם הג"ר חיים סולובייצ'יק מבריסק והג"ר אלי' חיים מייזל אב"ד לודז' [הרב מלודז' זכה מזמן באמונו של השפת אמת, ובכמה נושאים ציבוריים סמך השפת אמת את ידיו הק' עליו, והוא פעל לפי רוחו של הרבי].

וכאשר ראו שאין השפת אמת מקשיב בכלל לדבריהם, החלו אכן לקלוט שאת דעת קדשו לא יוכלו להטות, וביקשו מאתו שלפחות ירפה במלחמתו העזה נגדם. לזה הגיב השפת אמת באמרו "איך טי דען עפעס?" כאשר משמעות הדברים, שלהשמעת דעת קדשו לחסידיו אין איש אשר זכאי למונעו, ואילו לגבי מלחמה, וכי הם ראו בו שיוצא מעיר לעיר בהכרזת מלחמה? אך הם בחרו לתרגם את דברי קדשו כפי חפצם ותשוקתם [כמבואר להלן], סתמו עיניהם מלהבין שההתנגדות הנחרצת במקומה עומדת, וחשבו עוד למצוא תקווה במסע הסברתם.

הם יצאו מגור לווארשה, שם התארחו הרב מבריסק והרב מלודז' שבאו לאיזה ענין ציבורי. הרב מבריסק אמר להם שלא יעשה מאומה בלתי הסכמת אב"ד לודז'. ובתקוותם האחרונה למצוא אוזן קשבת אצל הרב מלודז', בפרט בהיותו ידוע כמכיר שפות עם מהלכים בין מסדרונות הממשלה ובקרבת היהודים המתבוללים, אוכזבו מיד בבואם לחדרו, שטרק בפניהם את הדלת ולא הסכים בכלל לקבלם²⁴. הודיע שעומד מאחורי דבריו שכבר כתב במכתב לאחד הרבנים "כי הציונים אינם דורשים לציון, ואדרת ציון לא לבשו כי אם להונות בה רכי לב, ולדעתו כל איש אשר יראת ה' בלבבו ירחק מהם"²⁵ וקבע להודיע כך דעתו ברבים.

והיו מקרים נוספים שבאו חברי תנועת הציונות לפני השפת אמת עם כוונה לא טהורה להיכנס לדין ודברים על דבר התנועה. אך בכולם סירב השפ"א להיגרר לוויכוחים מיותרים. וכן סיפר חסיד אחד שהחמיץ והתחבר אל התנועה, ותעתעו אותו שמועות כזב כי ההתנגדות אינה אלא מצד החסידים הפועלים על דעת עצמם ושאיין זה דעת הרבי, והחליט לעמוד על טיב הדברים. ובבואו לגור על חג השבועות, נכנס אל הרבי והגיש קוויטל אשר בו איזה שאלות ובקשות בענייני משפחתו ופרנסתו, ובאחרונה שאלה קצרה,

²³ ישנו תיאור ארוך מהביקור בכתביו של אברהם גרין מפלוצק (אחיו של דוד בן גוריון), שלפי דבריו הצטרף לרבנים בביקורם בגור, אך יובן שלא ניתן להסתמך על עדותו של כזה.

²⁴ איש המאורות עמ' 116 ומאמר אברהם רובינשטיין ס' הציונות הדתית עמ' 540

²⁵ אור לישרים עמ' 53

מלחמתם של צדיקי פולין נגד הציונות

האם הציונות אסורה או מותרת. הרבי עיין בפתקא וענה על שאלותיו כסדרן אחת אחת, אבל מהשאלה האחרונה התעלם ולא ענה כלום. החל השואל לצעוד לאחוריו לצאת, תוך כדי שמהרהר כי העדר תשובת הרבי היא התשובה למענו, לרמז כי אין בו לא איסור ולא היתר ויעשה כחפצו. אך בעמדו על מפתן החדר, כאשר כבר רגלו אחת בחוץ, נעמד הרבי לפתע, והשמיע נחרצות "מקשר של רשעים לא יצא הטוב". ויהי אך הספיק לשמוע את התשובה, והוא כבר נדחק אל מחוץ לחדר ע"י החסיד העומד אחריו בתור להיכנס לרבי, ונמנע ממנו להיכנס לויכוח עם הרבי ולגזול מזמנו היקר בתואנות שווא וכזב²⁶.

לשקר בשם הרבי

אחרי שהוברר להם שאת תמיכת הרבי לא ירכשו לעולם, חשבו לנקוט בשיטה חדשה, לבלבל את ההמונים בדעת קדשו של הרבי. ראש המשלחת הרב ריינס פרסם אגרת אשר בה האריך בהצטדקות על מה שנמנים פורקי עול על שורותיהם, בכתבו "אנחנו לא נעצנו חרב בפתח לגדור בעד הנכנסים, אלא כל הרוצה יבוא ויצטרף, ואנו דורשים שיהא הכל לפי רוח היהדות". ומספר באגרתו על בואו לפני השפת אמת, ואת תגובתו של השפ"א סיבב ופירשן לפי משאלת לבו, בכתבו "הרה"ק מגור שליט"א אמר אז כי אף שלבו איננו הולך אחר הציונות ואין דעתו מסכמת לה, בכל זה חלילה לו לצאת נגד הציונות, ורק בוקי סריקי תלו בו אלה שאומרים כי בדעתו לעשות איסור על הציונות"²⁷.

וידוע שבשעת הביקור ההוא בקשו לבוא גם לפני האבני נזר בניסיון להטות את לבבו, אך האבני נזר לא הסכים בכלל לקבלם בחדרו מחשש זה, באמרו שידוע בהם שכל מה שיגיד להם יצליחו לסבב ולהמציא משמעות כאילו יש להם את תמיכתו. אך גם בזה הם מצאו עצה, שמחוץ לחדרו שוחחו עם בנו השם משמואל, ואז פרסמו "בנו של הה"ק מסוחאטשוב הרבה לדבר בשבח הרעיון". וברור הרי שלא תמך השם משמואל בציונות, כמבואר עוצם התנגדותו החריפה בכמה ממכתביו בנושא²⁸.

עכ"פ קיוו בזה הציונים להכניס בלבול בקרב החסידים ובזה להשקיט מעט את עוצמת ההתנגדות מצדם. והיו אף מתוכם שהתחצפו לומר שהתנגדותו הנחרצת של השפת אמת נובעת מהשפעת איזה מחסידיו שיש להם ענין בכך. זאת לפי השקפתם שניתן להטות רצון קדשו של הרבי, ובראותם הם את כישלונם בזה, ביטאו את תסכולם בצורה שפלה וגרועה. ודוגמא לחוצפה שפלה ומכפירה יש לראות בכתבי אחד מרבניהם, יצחק ניסנבוים

26. מאמר של בעל המעשה בבטאון המזרחי ד' אייר תרפ"א.

27. מכתב של הרב ריינס מר"ח ניסן תרס"ב.

28. קיים מכתב חריף שכ' לחתנו הג"ר יצחק יהודה טרונק כשנטה לתמוך במזרחי, ועוד מובא בענין בכתבי בנו ר' אהרן ישראל בורנשטיין מת"א.

יצחק ניסנבוים

מווארשה, בכתבו "אחרי כל הרהורי באתי לידי החלטה, כי לכל מה שהרבי שליט"א אומר ועושה מדעת עצמו, רוח הקודש מדברת מתוך גרונו ומתוך מעשיו, אבל כל מה שהוא עושה בהשפעת אחרים, הוא יכול לטעות כבשר ודם פשוט"²⁹ עפ"ל. והלכו בזה לשיטתם, שחשבו מתחילה שניתן לשנות דעת צדיק וקדוש ע"י דברי פיתוי ושכנוע, וע"ד דא"י בספר חסידים (אות תרלב), למה אמרו כל הפוסל במומו פוסל, כי הלב של הפוסל לא יוכל לחשוך מום לחבירו אלא במה שמצוי בו אומר לאחרים. ממילא אחרי שלא עלתה להם לשכנע כרצונם, דימו שחלילה גם נגד רצונם הוא תוצאה משכנועים.

וגרוע מכך כתב אחד שסר מקהילת החסידים בעקבת פיתויי הציונות, וניסה להצטדק על הליכתו נגד דעת קדשו של רבותיו וכתב "הגם כי האדמו"רים בהררי קודש יסודתם וכל מעשיהם המה למעלה מן השכל כי זיק רוח הקודש חופף עליהם, אמנם אם נקבל בכור הבחינה כבר היו מקרים רבים בעולם היהדות אשר גם הצדיקים היותר גדולים לא קלעו לפעמים אל המטרה ואל הנקודה האמתית!" ועוד כהנה דבר בלע³⁰.

בא וראה את הדרגה השפלה אליה מוכן לרדת המבקשים ללכת אחר שרירות לבם, באיבוד כל שפיות והיגיון. מטנפים את הנייר בדברי בלע כלפי משיח ה', כזאת שענקי הרוח אשר כבר נחשבו לאריות בהיכלי פריססחא וקאצק עומדים לפניו בחיל ורעדה, והם בעזותם אינם חשים להרהר אחר קדושתם. ולא זו בלבד, אינם מסתפקים בצדיקי דורם אלא אף כוללים בהבליהם הטלת דופי בקדושים אשר בארץ המה, הכל בשביל לתנף את ההפקרות שבחרו לעצמם ולהשקיט את מצפונם. וסותמים בפניהם בזה את דרכי התשובה, כדברי הרמב"ם (פ"ד מהל' תשובה ה"ב) בדברים המעכבים את התשובה, החולק על דברי חכמים, לפי שמחלוקתו גורמת לו לפרוש מהן ואינו יודע דרכי התשובה, והמבזה רבותיו, שדבר זה גורם לו לדחפו ולטרדו ובזמן שנטרד לא ימצא מלמד ומורה לו דרך האמת.

ודוגמא נוספת לשקר שפל וזול אשר הופץ בשעתו ע"י הציונים, הי' זה לאחר השריפה הגדולה שאירעה בעיירה גור בקיץ שנת תרס"א שנשרפה בית מדרשו של הרבי ורבים מבתי העיירה, הפיצו מעין חשבון נפש לתלות המאורע על רדיפת הציונים, וכדרכם של רשעים בצביעותם שבחיהם היום-יום רחוקים הם מאמונה בהשגחת השי"ת, ופתאום באים עם הסברים ונימוקים על הנעשה בהשגחה העליונה, שוכחים דברי הגמ' (ב"מ נח:)

²⁹ עלי חלדי עמ' 172

³⁰ השקפה לטובה עמ' 68

היכי דמי אונאת דברים וכו' לאדם שיש לו צרה לתלות את הצרה על מעשיו. ועוד התחצפו לפרסם זאת בשם השפת אמת ולשקר "שציוה אחר השריפה לחסידיו כי לא ירדפו את הציונים ולא יתנגדו לציונות, רק יעמדו מרחוק וישקטו במכונם"³¹.

מסורת מ'קאצק' על נחיצות הניתוק מפשרנים

ככל שגברה סכנת הטעיית תמימי העם אחר רוע דרכם, מחמת דברי ההסתה ותעלוליהם השפלות, התחזקה הנחיצות להבהיר הדברים בפני ההמונים ולתאר בפניהם את העובדה, שלא כמו שניסו הם להציג שכל רעתם היא במה שאנשים חטאים נמצאים ביניהם, אלא בהיפך, הציונות מחלה ממארת היא בעצמותה והיא כפירה והכחשה לדת התורה"ק.

התקיימה אז התכתבות ושליחת מסרים בין החצרות הקדושים בגור ובסאכטשוב, ונקבע ע"י הצדיקים שאין ברירה אחרת מאשר להכריז ברבים על הצורך להרחיקם מעל גבולי ישראל, להודיע קבל עם ועדה שבאמצעותם מתחלת תקופת חשכות אשר לא היתה כמוה בביטול התורה והמצוות, את יראי ה' ימאסו ועוסקי תורה יבוזו ויתחיל גלות מרה בגוף ונפש בהתגברות השקר והעדרת האמת³².

האבני נזר חיזק הצורך לנתק מהם כליל, כאשר כל קשר קלוש יתרגמו כהזדהות בדרכם, וסיפר כי חותנו הרה"ק מקאצק הי' בתרעומת על חבריו האהוב הרה"ק מווארקי על שהלך לבקש טובה עבור הכלל מן מונטיפיורי³³. ודבר זה נראה כחידוש, למנוע ניצול קשריו של שר, גם אם דיעותיו נוטות להשכלה, בפרט ע"י צדיק וקדוש כהרבי מווארקי. אך מי יעמוד בסוד קדושים, וכעבור איזה שנים, ועוזרו של השר הד"ר לעווי הלך לעולמו, הספידוהו חבריו וסיפרו על דרכו בהפצת חכמות זרות והשכלה בקרב נערי בני ישראל, וכתב הספדן "בעיני ראיתי מכתבי הכבוד אשר נתנו הקדושים וגדולי ראשי הרבנים לחסידות פולין ביד אליעזר הלוי, והגה"ק מווארקי שלח אליו מכתב מלא תהילות, והדבר הזה מלמדינו איך יקרו בעיני הרבנים דרכו של הלוי שקניית החכמה והמדע"³⁴, הרי כך היא דרכם של הרשעים, לפרש כל הבטה ופנייה כלפיהם כהסכמה לשיטתם ומהלכם, עפ"ל. ומי יודע אם לא גם לזה כיוון הרה"ק מקאצק.

[ואגב, הרה"ק מקאצק הודיע דעת קדשו כלפי השר מונטיפיורי שלא יסכים להשתדל בעד בני ישראל רק בדבר התואם לפי השקפתו. שבשמעו על נסיעת הרה"ק מווארקי ללאמזה להיפגש עם השר לבקשו לפעול לביטול גזירת הלבוש, הודיע הרה"ק מקאצק

31. המליץ ג' אב תרס"א.

32. לשונו של האבני נזר לפי עדות תלמידו הג"ר מיכאל פורשלייגר.

33. מעדות הנ"ל.

34. תולדות הלוי שע"י אליעזר שמואל מצ'זיבה, תרל"ח.

השר משה מונטיפיורי
ועוזרו הד"ר לוי ◀

כי ממנו לא תבוא תועלת בזה. והגיד משמו של הג"ר עקיבא אייגר, אל תבטחו בנדיבים
בבן אדם שאין לו תשועה, היינו שאין לבטוח להיושע ע"י אדם כזה שאין ביטול הגזירה
נחשב לו לישועה, וכן הוה שהשר סירב לפעול בזה³⁵. ופעם אחר כשנפגש הרה"ק מווארק
עם השר בבקשה שיסדר שיוכלו יהודים להתקבל בכל חצרות המלכים להצילם ממצוקות
ומלשינות, ואמר שלדעתו אם ה' ליהודים ממלכה משלהם אז ה' טוב ולכל ישראל ה' אור
במושבותם³⁶. ומשמע שה' מבקש שתתואם הענקת סיוע עם השקפת עולמו].

ומכתבי קדשו של השפת אמת נרמז ג"כ על תורת הרה"ק מקאצק בענין זה, כאשר
הרה"ק ר' חיים ישראל מפילוב, בנו בכורו של הרה"ק ר' דוד מקאצק, ביקש בשנת תרנ"א
את הסכמת השפת אמת לפעולותיו למען ההתיישבות, כתב השפ"א להניאו מזה כל עוד
שנמנים על התוכנית אנשים המתנהגים בפריצות, וזל"ק "ובפרט מ"ש כ"ת להתיר גם
להאנשים המתנהגים בפריצות במדינות הללו על סמך שהעולה לשם יכניע א"ע, **חס ליה**
לזרעא דאבא למימר הכי".

והרה"ק מפילוב עצמו משך ידיו מלהתעסק בנושא ההתיישבות הארץ מחששו מרעת
הציונים, כאשר העיד בנו הרה"ק ר' יצחק זעליג מסאקלוב "מר אבא ז"ל הסביר פנים רק
להחובבי ציון אשר באדעסא וכו' אבל מיום הופעת דעת ד"ר הירצל הפסיק לדבר בזה עוד
ומלעשות אגודה לקנות שם אדמה"³⁷. ובמכתב נוסף מהנ"ל, "תמצית דעתו של מר אבא ה'
שיתאספו אלף אנשים חרדים לה' ויעשו יישוב ארץ ישראל לחרוש ולזרוע ולקיים כל מצות
התלויות בה וכו' ואח"כ כשהתחילו הציונים להרעיש על זה ה' בולם פיו לגמרי"³⁸.

35. שיח שרפי קודש ח"א עמ' קנג.

36. כתבי הג"ר יוסף לוינשטיין אב"ד סעראצק, שהפגישה הנ"ל התקיימה בעירו.

37. המכתב ממוען לר' פנחס זעליג גליקסמן מלודז' ונדפס בספרו דער קאצקער רבי עמ' 117

38. תפארת אדם עמ' ק'.

מלחמתם של צדיקי פולין נגד הציונות

ואכן כעת שהתגברה מאמצי הציונים למשוך תמימי העם אל תוך רשתם, נמנו הצדיקים וגמרו שיש לעשות מעשה להתנתק מהם, מדרכיהם ומרעיונותיהם, כליל. האבני נזר הוציא אז פסק דין חריף שלא הניח מקום להסתפק בגודל הסכנה. אמר, שניתן אפילו לחלל שבת כדי להציל יהודי הנתפס לתוך רשת הציונים³⁹.

והשפת אמת הזמין אליו שלשה רבנים מגדולי העדה, מקורבו הנאמן הג"ר נח סרברניק אב"ד פיאסצנה, וכן הג"ר יוסף נחמ' אב"ד אופוטשנה והג"ר חיים דוד זילבר אב"ד קויל, והודיע על רצון קדשו לגזור אז במעמד בית דין שיהיו הציונים אסורים לבוא בקהל ויהא עמהם איסור חיתון. הרב מפיאסצנה התחנן מהרבי שלא יעשה זאת מחשש לסכנת נפשות שחשודים הציונים לסקול את החסידים ברחובות [וכלשוננו, זיי וועלען אונז פארשטיינען אין די גאסען]. הודיע השפ"א שעכ"פ יש לפרסם עליהם כי הם קשר של רשעים ולהודיע על גודל הסכנה של ההתחברות עמהם⁴⁰.

משלחת רבני הציונים תרס"ב - לשמור מפניהם מכל משמר

מכתבי הרבנים

החסידים גדולי העדה ששמעו את דעת התוה"ק יוצא מפה קדשו של רבם הגדול השפת אמת, הוחדר בלבם עומק הסכנה ליהדות מחבורת הציונים והבינו שנדרש כאן

39. מרשימות נכדו הג"ר שבתי בורנשטיין ז"ל.

40. מאמר הג"ר בנימין מנדלסון אב"ד קוממיות.

מלחמתם של צדיקי פולין נגד הציונות

התקדמות במלחמתם נגד התנועה. יצאה אז ההחלטה להביא את הידיעות אודות מעשייהם לפני רבני הקהילות, כדי שיתעוררו הרבנים לערוך מכתבים להזהיר מפניהם את העם לבל יפלו ברשתותם.

החובת דעת הרבנים

ובפרט, שכבר היו איזה רבנים גדולי תורה שנלכדו בשחיתות הציונים, אחרי אשר יזמו והערימו לבוא אליהם במחותרת במכתבי שאלה ומשא ומתן בענין יישוב הארץ, ואלה הרבנים בחסרון ידיעתם בכל תהלוכותיהם התפתו והשיבוים בכתב עם משמעות להסכמה לתנועתם, והציונים לקחו אלו המכתבים ופרסמום בעיתוניהם כדי לסמא את עיני העם⁴¹.

את היוזמה הקדושה לקח לידו הגאון ר' חיים יעקב נפתלי זילברברג מווארשה [המכונה ר' נפתלי וייערשובר], שאמנם לא נמנה על עדת החסידים, אבל ה' מפורסם כגדול וקדוש, וה' מגדולי מעריצי השפת אמת ודברי הרבי נחשבו בעיניו כתורה מסיני⁴². הלך ונכנס לעובי הקורה וטרח להביא את העובדות כהווייתן לפני רבני המדינה, ואכן הרבנים הזדעזעו למשמע הדברים והזדרזו לבטא את חומרת הענין על גבי הכתב, וכך נאספו כחמשים מכתבים מגדולי התורה המפורסמים שבמדינה בגנותה של תנועת הציונות ועל הצורך להרחיקם מתוך מחנה ישראל, והודפסו בספר תחת השם 'דעת הרבנים'.

נוסף על כך, בבוא חג השבועות בשנה ההיא, תרס"ב, כשנאספו רבבות חסידים בהיכלי רבותיהם, ניצלו הצדיקים את ההתאספות כדי להביא לעם את צו השעה בדבר הנחיצות להינתק כליל מכל הנוטה אחר דעת הציונות. הג"ר נח אב"ד פיאסצנה ועוד רבני העדה סובבו בין האכסניות של החסידים ברחבי העיירה, והבהירו לפנייהם על גודל הסכנה בהסתחפות אחר רוע דרכיהם ועל הצורך להחרימם ולהתרחק מהם כליל.

ההוראה חדרה בלב החסידים, וקיימו וקיבלו להרחק מעליהם כל הנוסף ממנו ריחה של הציונות. ורבני הקהילות הכריזו כי תלמיד הנספח לתנועתם אל יעז להראות את פניו בבית מדרשם. ומשיבתו של האבני נזר הגיעה הידיעה מדחיית הנוטים לציונות ללא כל וויתורים. לדוגמא, בין תלמידיו הקרובים נמנה הרב יהודה ליב קובלסקי ששימש כאב"ד ולוצלבק

הרב יהודה ליב קובלסקי
אב"ד ולוצלבק

41. דעת הרבנים, פתח דבר.

42. דרכי חיים עמ' 8

שחיבבו האבני נזר להתפלפל עמו מחמת מוחו החרף. אך אחרי שנודע עליו שקרא ספרו של הרצל והציץ ונפגע, הזמינו האבני נזר ואמר לו נחרצות "שתי דרכים לפניך, אני או הציונות". וכאשר התלמיד נכשל בניסיונו ולא מצא התעוזה לנתק עצמו כליל מהציונות, אסר עליו האבני נזר דריסת רגל במעונו⁴³. אמנם מרבית התלמידים בראותם כמה דחוי ומאוס הדבר בעיני רבותיהם, הודו בטעותם וחזרו בשלמות לחיק רבותיהם⁴⁴.

תגובת הציונות לדעת הרבנים

השמועה אודות החרם שגזרו עליהם החסידים עורר בקרב הציונים רעש ומהומה. ראשיהם ולבליהם שחשבו עד אז שיוכלו לתעתע בדעת ההמונים, בראותם כי כלתה אליהם הרעה בצאת האיסור מפורש וברור, לא ידעו באיזה דרך להתמודד מול האיום.

היו תמימים שבהם שעדיין חשבו שניתן לתלות את האיסור באיזה אנשים ממקורבי הרבי שמחמת עילות משלהם סיבבו הדברים, וכך פירסם לבלר אחד מאמר בכתבו, "ובכן ויהי ביום חג השבועות בהתאסף המון עם בעיר גור, הצליחו קרוביו להוציא מפיו את המילים האלה "אין ליהודי ישר להתחבר עם הרשעים" ועם זה יצאו דחופים ומבוהלים בדבר 'שלו יחיה' אל כל בתי האכסניות ויספרו לכל החסידים כי 'הוא יחיה' ציוה להתרחק מהציונים הרשעים".

ואחרים מהם בחרו בגישה של הצטדקות וניסו לעורר תחושה של מופתעות והתקוממות מול גישתו של הרבי וחסידיו, בסגנון תמיהה "רבוננו של עולם! היתכן להוציא מפה קדוש דבר כזה? לומר על קהילה שלימה שהם רשעים ועוקרי הדת? איך אפשר לומר על קהל אנשים המפוזרים בכל ארצות תבל, ובהם הרבה תלמידי חכמים, שהם רשעים? הלא אנו מכירים את עצמנו לפני שנעשינו ציונים ואחריה, ויודעים אנו שלא הרשענו כחוט השערה!" ועוד כהנה⁴⁵ והודפסו כמה מאמרים במכת"ע של החופשיים בסגנון זה, מתוך חפץ לעורר כלפיהם דעת קהל בחמלה וסימפטיה.

אמנם הדרך שבחרו מרביתם, היתה בשיטה הישנה הידועה "בדברי ליצנות כל הלילה" (רש"י במדבר טז יט), פרסמו מאמרים עם ציטוטי חצאי קטעים מתוך מכתבי הרבנים מתוך עשיית חוכא מדבריהם. ובמאמץ נואש למזער את השפעת המכתבים, כתבו על הרבנים בדרכי זלזול וקלון, למרות שחלקם היו יודעים ומפורסמים כגאונים וקדושים. בעזות מצח כינו אותם בתוארי גנאי, קראום בשם בטלנים ו'חופקים' [כינוי זה, ע"ש הנהוג לרב לחתום

43. תולדות הרב קובלסקי, יצחק גור-אריה, תרפ"ו.

44. אבירי הרועים עמ' תל"ט, ומספרי תולדות הקהילות.

45. עלי חלדי עמ' 172, המזרחי ד' אייר תרפ"א.

חופ"ק, ר"ת של חונה פה קהילת...], וכדומה⁴⁶. וכדרכם מאז ומתמיד, הנושא בתואר רב, קטן ככל שיהי' בידיעת התורה וביראת ה', אם הסכים לדברי קלי הראש, נשאוהו בראש כל חוצות והדביקו על שמו כל תואר נחשק ונכסף, ואילו גאונים וקדושים מפורסמים אשר לא נטו אחר דברי תעתועיהם, לפתע הותר להם לכנותם בכל תארי זלזול וגנאי.

אך למרבית תסכולם הבינו שהציבור לא יקנו מהלך זה. ואכן על הרבנים הידועים מכבר במלחמתם הבלתי פשרנית לנוכח כל הנוף מריח חדשנות, אלו הזקנים שעוד נמנו בין גדולי החברייא בקאצק כדוגמת הגה"ק ר' שמחה יאיר אב"ד פיעטרקוב והגה"ק ר' פינטשע מפילץ, כלפיהם היו דברי הזלזול אולי מוצאים אוזן קשבת אצל החופשיים. אבל כאן הופתעו לראות, שגם רבנים הידועים כיודעי שפות זרות בעלי מדע וחכמות שונות, אלא שמיראתם הקודמת לחכמתם צירפו אף הם את מכתביהם בפרסום רעת הציונות. וכאשר גם רבנים כאלה נמנים בין מתנגדי התנועה, ידעו שהטלת דופי בשיקול דעתם לא תתקבל על לב ההמונים.

הג"ר חיים משולם קויפמן
אב"ד פולטוסק

דוגמא כזאת ה' הגאון ר' חיים משולם קויפמן אב"ד גוסטינין, הוא חיבר ספרים רבים ויצא שמו לתהילה כגאון ופיקח⁴⁷, ואף הוכר על ידי הממשלה לרב מוסמך מטעמם אחרי שהוכיח שליטתו בשפת ובחוקי המדינה. בתחילה חשבוהו כתומך בציונות, אבל אחרי שנכנס ושמע בעצמו מפ"ק השפת אמת מהתנגדותו לתנועה, הבין שנחוצ' לו לבל יניח מקום להסתפק בכוונותיו. הוא האריך במכתבו דברים ברורים ברעת התנועה, בראשית דבריו כתב "עלינו אך לשמוע מה יגזרו עלינו גדולי דורנו שיחיו ובדרך אשר ילכו בה נלך לא נטה ימין ושמאל וכו' על הרבנים לבטל דעתם מפני דעת גדולים מהם בחכמה ובמנין ואשרי הדור שהקטנים נשמעים לגדולים". ואז ממשיך ומבהיר כמה שניכר כל מעשיהם להרוס יסודי האמונה⁴⁸.

ובראותם שגם רבנים שנודעו כמושכלים ועממיים מתבטאים בסגנון חסידי קמאי מתוך התבטלות לדעת צדיקי הדור ובאדיקות מוחלטת למסורת היהדות בלא פשרות, ידעו שלא יוכלו לרכוש דעת קהל ע"י פסילת דבריו וביטול ערכו. לזאת בחרו בשיטה אחרת, לטעון שאינו באמת עומד מאחורי דבריו, אלא כאילו מתוך פחד מאיומי החסידים לא יכול ה' להימנע מלכתוב מכתבו. וכך העיד אחד מראשיהם שכאילו הוא עצמו שמע מפי אותו רב כדברים האלה "האמין לי כי ציוני אני בכל לבי ונפשי, אבל מה אעשה, החסידים קבלו פקודה מגור להזהיר אותי שאם לא אתן מכתב להתנגד לציונות אזי

⁴⁶. מאמר ארוך לדוגמא בהצפירה כו אייר תרס"ב.

⁴⁷. בשו"ת צפנת פענח ישנם תשובות רבות אליו, והרג'ובר יוצא מגדרו כלפיו בכתבת תארים מופלגים.

⁴⁸. דעת הרבנים עמ' 59

מלחמתם של צדיקי פולין נגד הציונות

ירדפוני עד חרמה"⁴⁹. וכן רינגו אחר עוד איזה מן הרבנים שנספחו אל המחנה בגור ע"י כפייה ואונס, ורק אחרי שמתחו אותם אנ"ש על העמוד והוכו בית מאהביהם נאלצו לכתוב מרורות נגד הציונות⁵⁰.

ולחוכיח נגד השקר הזאת, אך למותר, בפרט כאשר נודע שהג"ר חיים משולם דבק עד אחרית ימיו בנאמנות ברב"ק מגור, הוא המשיך בנסיעותיו אל האמרי אמת והי' מהדמויות הנכבדות בחצר. בכתבי ר' ישכר תמר מתל אביב⁵¹ מסופר "ודכירנא כשהייתי טליא והייתי בגור עמד הרה"ג ר' חיים משולם קופמן עם חבר שלו ת"ח ודיברו וכו'", וכן נזכר נאמנותו לרבנותיו במקורות נוספים⁵².

ההגנה המגיעה מחבר טוב

כאמור, בראש ובראשון תלו הציונים עיניהם ברבנים שחשבו לנאורים ומושכלים וקיוו שהם ישתפו עמהם פעולה. וביותר בקשו לצוד את הרב שניהן בעיר לומז'ה הג"ר יהודה ליב גורדון, שהי' מפורסם מלבד גדולתו בתורה לידיעותיו בשפת הרוסית ובמדעים שונים והי' נחשב לנאור ובעל השכלה רחבה, דרשותיו היו לשם דבר כאשר גם החופשיים היו באים להתענג על דיבוריו⁵³. וכאשר נודע גם לאהבתו לארץ ישראל, והוא היו בטוחים הציונים שיוכלו בנקל לצרפו לשורותיהם, והוא בכח דיבורו יסייעם לצוד נפשות רבות מקרב היהדות. אך רחוק הי' שאיפתם בזה להתגשם.

הג"ר יהודי ליב גורדון אב"ד לומז'ה

וזאת מכיוון שלפני כהונתו בלומז'ה שימש ברבנות בעיר אוסטורובה, ושם התחבר בקשרי ידידות אמיצים עם ראש החסידים הרה"צ ר' בן ציון אוסטורובער. והציונים בתחילת דרכם כשפעלו להשיג אמצעי מימון לפעילותם, יצרו מעין מטבע ונתנו לו שם 'שקל הקודש' ושיווקוהו בבית אהב"י תושבי מדינה כדי לעשות להם קופה. בכניסתם לעיר היו פונים אל הרב לבקש המלצתו לשיווק המטבע. ובבואם לאוסטורובה, לא ידע הרב לעמוד על טיב כוונתם, וביקש מריעו רבי בן ציון שבנסיעתו לגור

49. ימי חלדי עמ' 172

50. הצפירה כ"ו אייר תרס"ב.

51. עלי תמר ירושלמי ביכורים פ"ג.

52. כיון שהי' רב מטעם הממשלה מוזכר ענין נאמנותו לגור במקורות רשמיים פולניים, מובא בס' Miasto bez rabina עמ' 135.

53. ספר זכרון לקהילת לומז'ה עמ' 116

מלחמתם של צדיקי פולין נגד הציונות

שקל ששיווקו הציונים
להחזקת פעולתם

על חג השבועות, כיון שנאספים שם יהודים מכל רחבי המדינה, יואיל לשאול ולברר על המכוון מאחורי שיווק המטבע ההוא. החליט רבי בן ציון לפנות הישר אל רבו השפת אמת ולשאול את דעת קדשו בענין. ענהו השפ"א נחרצות, "זיי מיינען דען קויפען ארץ ישראל?! זיי מיינען עוקר זיין דאס אידישקייט" [וכי כוונתם לרכוש אדמת ארץ ישראל, כל כוונתם היא לעקור את היהדות]⁵⁴.

דברי הרבי הק' נכנסו לאוזני הרב ונהפך למתנגדיהם ונלחם עמם קשות בעבור להגן על היהדות האיתנה. הציונים ראו בזה אכזבה עמוקה וביטאו את תסכולם על הכתב בכתבם בזלזול "והרב ההוא, לבד רבנותו הלא יודע היטב שפת רוסיה ודורש בה דרושיו, והרב הזה בדעתו הרחבה ובהשכלתו מסוגל מאוד להיות ציוני, לולא ישב בין עקרבים רוחניים, ולכן איננו אשמים אם הציונות איננה מתרחבת ומתפשטת בגליל שלו"⁵⁵. הרי שגילו בעצמם כמה התועלת היא מחבר טוב להגן מבעד הלכידה ברשתם.

הציונים יגידו מה זו חסידות!

בהתפרסם התנגדות הצדיקים עמדו הציונים בפני שוקת שבורה, הלהט לרעיונם נכבה ונדעך, באשר מרבית העם יראי ה' היו נאמנים למוצא פיהם של הצדיקים גדולי החסידות. ואף באלו מבני החסידים שכבר נמשכו לרעיון הציונות בעקבות התעתועים שהפיצו בתחילה שכאילו אין זו נוגד רצון הרבי הק', החלו להרהר אחר עמדתם במחשבות לחזור אל מקור מחצבתם.

ובצר להם ראו הציונים שעליהם לנקוט באמצעי הסתה חדשים. הביאו מטיפים מלומדים לנאום בפני העם ב'תורת החסידות' לפי השקפתם. הזמינו לווארשה משכיל בשם חיים דב הורביץ, והוא נשא נאום מלומד בתיאור השתלשלות החסידות, ציטט מדברי גדולי החסידות, סילפם והסבירם באופן הממחיש כאילו תורת החסידות כפי שנמסר בראשית ימי צמיחתה תואמת עם רעיון הציונות [מובן שלא ניתן לצטט כל דברי הבלין], כלומר אצלם יש למצוא החסידות האמיתית. ואז הרים קולו וצעק "ועתה, הוי, יש לנו אדמו"רים ומשמשיהם על כל כנישתא קדישתא, אבל אין לנו חסידות, החסידות כבר נתרוקנה מתוכנה ונהי' לאסימון שאין לה צורה". כך יצא מפי איש משכיל אשר חייו התנהלו לא רק שלא על אדני החסידות, אלא בקושי על יסודות הדת, איש כזה העיז לבקר את החסידים

54. מזכרונות הרה"ח ר' משה ראובן פרקל, ששמעו מר' בן ציון.

55. המליץ ג' אב תרס"א.

מלחמתם של צדיקי פולין נגד הציונות

המנהלים חייהם בקדושה ובטהרה עם מסירות נפש לכל קוצו של יו"ד. וכך המשיך בדברי הכפשה על כל הקדוש והיקר, התעטף בארשת עצבון וקרא בקול מר "יודע אני את כל מפלגות החסידות, הם הורסים את הדור הצעיר, מגדלים הם דור של צוררי ישראל, דור המקלל אבי ואמו ומחלל כל קודש, ואשר מתחת להקפוטות הארוכות טמון איש צר ואויב לעם העברי", וסיים בדברי נוחם שרק הציונות תוכל להחיות נפשות היבשות המפוזרות בעמק הרפאים ותתן חיים אמתיים של אור וחופש⁵⁶, רח"ל.

זה השפה שהם אימצו ובסגנון זה ניסו להשקיט מצפונם של החסידים לשעבר, ערערו על כל יסוד דבקות החסיד ברבו, בשאלות וספקות, כגון, וכי הלזאת ייקרא דבקות ברבי אשר פעם בכמה חדשים נוסע לקבל פניו. התעלמו מהיסודות החקוקים בלב כל יהודי מאמין, [כדאי' בתיקו"ז ומבואר בכל ספרי החסידות, ביסוד רבי ר"ת ראש בני ישראל, שהוא הנשמה הכוללת המאחד ומעלה עבודתו של הדבקים בו באמונה⁵⁷]. ובמקום להבין כמה כשלב של היהודי ירא ה' אשר ע"י שהוא דבוק ברבו בכל נימי נפשו, נמשך על ידי זה להגיע אל השלמות בעבודת השי"ת, ריננו וטענו דברי הבל, כגון: וכי זו היא דבקות אמיתית ותמימה שהנפש מלאה אותה, והאם מוכרחים הכל להסתפק במסורת וקבלת אבות, לשמור עליה ולהנחילה גם לבנים ש'כל אדם צריך שיהי' לו רבי'. ועוד בלבלו בהבלים, כדוגמת, במה הוחלט שהוא הרבי, וכי רק בגלל היותו יורש יורשה של הצדיקים הקודמים וכו'⁵⁸. כך התחצפו אנשים שלא קראו ולא שנו, להרהר אחר יסודות מוצקים, ואשר זקני חסידים בעלי מדרגות והשגות עוד בימי פרשיסחא וקאצק הרכינו עצמם תחת הנהגת הרבי הק' השפ"א בהתבטלות מוחלטת, ניסו הם לערער בטענות ריקניות והבלים.

מובן שהסיכוי שימצאו דברי הבלם מסילות בלבות יהודים יראי ה' ה' קטן מאוד, ישראל קדושים הזוכים לקבל תורת החסידות מפי חסידים קדושי עליון גדולי תורה ויראה, מפיהם ומהליכותיהם מקבלים השגה במושגי דבקות החסיד ברבו, ובבית מדרשם רוכשים ידיעה בדרכי עבודת השי"ת לרכוש גדול בתורה ובמידות טהורות, לא יותרו מעולם על החינוך הטהור. ולא יחשוב אף בר-דעת להחליף מלמדים כאלה באנשים פחותי ערך שאת חייהם הפרטיים מנהלים בהוללות ובקלות ראש.

אמנם למרות זאת היתה סכנה מצד קיומם של צעירי הצאן, בני תשחורת נסערי רוח עם עודף תכונת סקרנות, ובבוא מטיף לעירם היו מצוי שיתחמקו הצעירים ללכת לשמוע הדרשה, מחפצם להשתעשע משפתו העשירה של הנואם או מתוך סקרנות בעלמא, בלי להיות מודע לסכנה הטמונה בשמיעת תוכן נאומיהם השזורים בדברי מינות המטמטמות את לב שומעיהן.

56. המליץ יא חשון תרס"ג.

57. בס' מרביצי תורה מעולם החסידות עמ' ק"ל מביא שכך השיב הג"ר מאיר דן בעל הכלי חמדה לרב נאור אחד ששאל שאלות בנושא.

58. ציונות בפולניה עמ' 10, וכן במכת"ע וחבורות שונים.

ולכך, בעמדה תקיפה ונחרצת נקטו רבני העיר והמלמדים בישיבות שברחבי פולין שנמנו על חסידי גור. הכריזו שההולך לבית הכנסת לשמוע נאום ציוני דומה להליכה לבית עבודה זרה, נחשב להליכה לשמד וכל באיה לא ישובו⁵⁹. ואם ראו בבחור או אברך המתגנב לשמוע דרשה כזו, היו מסמנים אותו ומוציאים אותו מחבורתם, ואברך שגילה סממני נטייה לציונות קיבל צו התרחקות מן השטיבל וחבריו נתקו ממנו כל קשר.

חסיד בלי לציית!

ולמרבת המבוכה היו אכן כאלה אשר ציונותם קדמה לחסידותם, אך לפרוש מרבם הקדוש לא רצו, וכשהוצאו מהשטיבלך התחכמו והתחברו יחד, טענו 'אנחנו חסידים נאמנים לפי ההבנה שלנו, ולא יכתיב לנו נח-שר-החצר [כינוי זלזול להג"ר נח אב"ד פיאסצנה נאמנו של השפ"א] מהי חסידות'. הלכו והקימו חבורה בשם תפארת ציון וייסדו בווארשה שטיבל חסידי גור לפי רוח הציונות⁶⁰. הם דמיינו כי ניתן להישאר חסיד גור נאמן ודבק ברבו מבלי לנהל את החיים בהתאם להוראותיו ולתורתו.

אך לא לעולם חוסן, כאשר פרצו הגדרים שגדרו הגדולים נגד ההתחברות עם פורקי עול, אבדו ההגנה להישאר נאמן לה' ולתורתו. היו מזמינים לעתים אל השטיבל דרשנים אשר השקפתם רחוקה מזו הנלמד בבית מדרשו של הרבי, והם לא מנעו מלהסיתם נגד כל הקדוש והיקר, בדרשות נאות, מתובלים ברעיונות תורניים חדים וחריפים משולבים בדברי ליצנות וקרירות. וע"ד שצעק הנביא (מיכה ג יא) ראשיה בשחד ישפטו וכהניה במחיר יורו ונביאיה בכסף יקסמו, ועל ה' ישענו לאמר הלא ה' בקרבנו, כלומר, יעשו כל העבירות, יסורו מדרך התורה ויזלזלו בקיום המצות, אבל על ה' ישענו לאמר הלא ה' בקרבנו, לא יבושו מלהזכיר שם ה' במאמץ להראות כאילו דרכם אינה סותרת לדרך התורה.

לדוגמא יש לראות דרשה שנמסרה בהיכל השטיבל הלז מפי מטיף אורח ביום שמיני עצרת תרס"ב, פתח ואמר "הנה אנחנו מתפללים היום תפילת גשם, וכי לגשם אנו צריכים כעת? אלא מאי, ארץ ישראל? זה ה' כשישראל ישבו על אדמתם, אבל עכשיו וכי בשביל הערבים נטריח 'אף ברי' [שם שר מטר בתפילת גשם] ואת כל הפמליא של מעלה? אלא מאי, ישנם עכשיו קולוניסטים [חלוצי המושבות] עבריים. אבל הלא הרבי שלכם אומר שצריך לעקורם מן השורש. אמנם צודק הרבי, הלא אפיקורסים הם. אבל תדעו לכם, פעם ה' רבי שהביט במצב הקולוניסטים וראה שיש בהם עובדי עבירה והוא לא הכריז בהם מלחמה, אלא קם ונסע לארץ ישראל הלך אל הקולוניסטים האפיקורסים והשתדל

59. ספר קהילה ולצלבק עמ' 504, ועוד.

60. השקפה כא שבט תרס"ה.

מלחמתם של צדיקי פולין נגד הציונות

להחזירים למוטב, הרבי ההוא הי' עזרא הסופר"⁶¹. ובכך בחלקלקות לשונם, בערמה ובנוכלות העבירו המטיפים את לב שומעיהם מדעת קונם, עד שנמחה מעל פניהם כל זיק ליהדות. וכעדות בנו החופשי של אחד מאלו הפורשים, "אבי נמנה עם המתקדמים ופורצי הדרך מחצרות חסידי גור האדוקים, דרך המזרחי והציונות הכללית, לציונות המתקדמת וממנה לציונות הסוציאליסטית המושתת על ערכי צדק ושוויון"⁶².

דוגמא לתמונה משפחתית מחסיד מעיר שידליץ שנספח לציונות וצאצאיו שהתקדמו עם הרעיון

ומחמת אלו מיעוטי פורצי גדר זורעי רפיון וקרירות, נאלצו היראים המחזיקים בנאמנות במסורת אבותיהם ביגיעה לחיות את חייהם עפ"י התורה שלימדו רבם הקדוש מבלי להרהר אחר

דבריו וללא סטייה מהוראותיו כמלא נימה, למצוא עצה להישמר מפניהם ולהגביר אמצעי הגנה. ולכך בקנאות דקדושה אימצו לעצמם דרך ללא פשרות וויתורים, הרחיקו מעמיהם כל מי שאך הראה ניצני התחברות לתנועה הפסולה, לא נשאו פני גדול והפנו עורפם אף לשכנים ולקרובים שסטו מן הדרך הישר. ההתייחסות כלפי הציונות היתה כזאת שאפילו רבנים, אם ניכרת היתה בהם סימני נטייה לתנועת הציונות הרי הם 'כופרים' ו'שבתי-צביניקעס' הבאים לחבל בכרם ישראל⁶³, ובכח גישתם הבלתי פשרנית זכו להגנה מפני עוצם הסכנה.

עליית דרגה במאמצי ההריסה – מלשינות והכפשות

בראות הציונים כי נשלל מהם הכח להפיץ את שיטתם כאוות נפשם הטמאה, מחמת הגדרים שגדרו החסידים הנאמנים יראי ה' מבעדם, בחרו לקבל זאת כמלחמה אישית והחלו להוציא את תסכולם בצורות מכוערות ובזויות כגורעים שבגויי הארץ. ובזה גילו את פרצופם האמיתי, מה שצדיקי הדור כבר התריעו כלפיהם מראשית דרכם. הם חיפשו כל אמצעי להתנכר אל החסידים, להכפיש את שמם ולהטריד את מנוחתם. דפי הגיליונות שלהם, מכתבי העת והירחונים, טונפו בהכפשות שפלות, שקרים ועלילות. ולא לחסידים בלבד אלא אף התחצפו כלפי משפחת הרבי ולעתים למעלה בקודש.

61. ספר הזכרונות א. א. פרידמן עמ' 265. אגב הציונים ואח"כ המזרחי אהבו לראות עצמם כממשיכי דרכו של עזרא הסופר, ראה מאמר מהג"ר טובי' יהודה גוטנטג אב"ד סובוצין בקובץ דגלנו, ווארשה, תשרי חשון תרפ"ב, שמרחיב להוכיח סכלותם וגנותם בקשר לנוהג זה.

62. ספר קהילה זדונסקה-ווליה עמ' 207

63. ספר קהילה ז'ארקי עמ' 101 ועוד.

התעלמו מן הכלל אין אדם משקר במילתא דעבידי לאגלויי, וגם אחרי שהיתה מתבררת האמת דבקו הם בעיתוניהם בגירסתם השקרית. כך לדוגמא אחת הפרשיות שעוללו: בסביבות שנת תר"ס נוסד אמצעי תחבורה קלה ונוחה לנסוע לעיירה גור, סוללו פסי רכבת ונחנכה קו חדש לנסיעה מווארשה לגור, מה שהוכר בשמו ה'קולייקה'. אך מעטים היו שנסעו בזה בשנים הראשונות מחמת המחיר המופרז שדרשו מפעילי הקו, אלא המשיכו במסלול הישן דרך מעבורת ע"ג נהר הווייסל, ואף היו ימים שהרכבת היתה ריקה כליל מנוסעים.

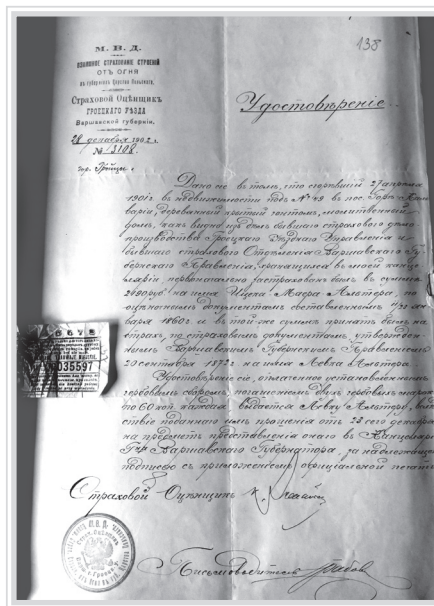
הלכו הציונים ובדו סיבה למניעת החסידים ליהנות משירות הרכבת, ופרסמו עלילה בדויה שכאילו בני משפחת הרבי תבעו מאת מפעיל הקו שכאשר אביהם הוא הסיבה לנוסעים הרבים, ממילא מגיע להם נתח מרווחי הרכבת. וכאשר המפעיל לא נענה לדרישה זו וסירב להתחלק עמהם, גזרו הם 'בויקאט' - חרם-כלכלי על השימוש בקולייקה. ולא הסתפקו הציונים בפרסום העלילה בעיתוניהם, אלא ניגשו אל הרשויות בהלשנה על משפחת הרבי. הרוסים ששלטו בימים ההם על שטח מדינת פולין ראו כל התארגנות פרטית כניצני בגידה והתייחסו אל המארגנים בכל החומרה, ופתחו בחקירה לברר את פרטי המקרה.

מהר מאוד התברר שהיתה זאת עלילת שוא ולא דובים ולא יער, ומעשה שהי' כך, מפעיל הקולייקה ניצל את העדר התחרות לנסיעה בנוחיות ברכבת, וקבע סכום מופרז של 500 זלוטי לנסיעה, כאשר הנסיעה במעבורת עלתה בין 10 ועד 15 זלוטי, ובעבור הפרש מחיר כזה וויתרו הנוסעים על הנוחיות ובחרו באמצעי הזול בלי שום התארגנות. העיתונים הממשלתיים פירסמו את פרטי החקירה ואת התוצאה בטיהור שמם של החסידים.⁶⁴

► מארכיון בית המשפט על הדין אודות החרמת הרכבת, עם כרטיס נסיעה של הקולייקה לראייה

הידיעה בעיתונאות הרשמית ▼ על תוצאות המשפט

† Górze Kalwaryę po pożarze, który wybuchnął tam przed dwoma laty, odbudowano bardzo porządnie. Nowa synagoga, połączona z dwupiętrowym domem mieszkalnym dla całej rodziny, jest murowana z cegły czerwonej, a budowa jej, do której wchodziło tylko kamień, cegła i żelazo, kosztowała rb. 150,000. Oprócz tego powstał cały szereg domów murowanych piętrowych i parterowych. Żydzi górnokalwaryjscy istotnie nie jeżdżą już kolejką grójecką i korzystają z usług parostatków lub furmanek żydowskich, których całe szeregi po dawnemu krążą między Górą Kalwarią a Warszawą. Unikanie kolejki jednak nie może być uważane jako bojkot tego przedsiębiorstwa, zainicjowany przez osoby interesowane. Po prostu jest to następstwo zbyt wysokiej taryfy, pobieranej przez kolejkę za przejazd do Góry Kalwarii, w dodatku w wagonie otwartym, po kop. 50 od osoby, nawet bezniżki przy braniu biletów powrotnych; gdy tymczasem parostatkami można przyjechać do Warszawy za kop. 20, a furmankami żydowskimi najuboższa ludność może przebyć drogę za kop. 10—15.

מלחמתם של צדיקי פולין נגד הציונות

אבל גם אחרי שיצא האור לאמיתו, המשיכו הציונים לאמץ את גירסתם ולא פסקו מהפצת השקר, ואפילו מספר שנים לאחר המעשה המשיכו להעלות זכר עובדת "הבויקאט על מסילת הברזל בנקמה בעד העלבון למשפחת הצדיק מגור והצליחו לאלץ את שלטון המסילה למלא את חפצם"⁶⁵. וזו רק דוגמא אחת מני רבות ממאמצם להטריד את מנוחת החסידים ולהכפיש את שמם הטהור בקרב המוני העם מבלי לחשוש לחילול ה' הנובע מפרסום השקרים.

הכפשת השם הטהור בקרב ההמונים

בכל הלשנה שהמציאו הרשעים נגד החסידים או לבני משפחת הרבי, התייצבו נאמני בית הרבי, רבנים בעלי השפעה וגבירים בעלי קשרים במסדרונות הממשל, להגן ולהשתיק כל דיבה רעה. בראש העסקנים הנאמנים עמד הגביר ר' ישעי' פרייוס, מהעשירים היותר גדולים במדינה, שקידש שם שמים ביושרו ובצדקותיו, בדבקו ונאמנותו לכל הקדוש והיקר. דבריו היו נשמעים בקרב המושלים, והוא ניצל את קשריו באופן קבוע לטובת החצר ולמען חיזוק היהדות לפי רצון קדשו של רבו הגדול השפת אמת.

הגביר החסיד ר' ישעי' פרייוס

ולפתע, בראות הציונים שלא יוכלו נגדו בהעדר מתחרים לקשריו המסועפים, החל לצוץ על גבי עיתונייהם השמצות על הגביר, הביעו את תסכולם בהפצת בדויים שפלים, לומר שהוא מלווה בריבית ומציק לעניים ודלים וכדומה, ועם דאגה לציין תחת כל השמצה, שהגביר הזה הקרוב אל הצדיק מגור... וכך רק אמצעי זה נשאר בידם, ללכלך ולרנן בניסיון להשפיל את כבוד החסידים עד עפר.

מגמה מאוסה ושפלה היתה לציונים בהשמצותיהם, שקיוו שיכנסו דברי הבלע באוזני כלל העם ויגיעו הדברים עד לאוזני הממשל, ובזה חשבו להקטין השפעת הרבי הקדוש וחסידיו הנאמנים בעמידותיהם על משמר הדת. היינו שלא התכוונו כלפי הרבי עצמו כמו שביקשו להחליש את מעמדו הציבורי וכחו לשמור על קדשי היהדות רח"ל. הלבלרים הנבלים מקרב בני עמנו ראו זאת כמטרה עליונה, וכמו שמסופר בספרי תולדות סופרי העיתונים "עמדו בראש המסע נגד שליטת הרבנים וכלי הקודש, הגבאים האמרכלים והעסקנים בקהילות היהודיות"⁶⁶.

65. הצופה ווארשה יג אדר תרס"ה.

66. משה סנה, עיתונות יהודית שהיתה עמ' 82

הכל כסף!

המשכילים לדורותיהם היו ששים להטיל דופי בצדיקים עקב ענין לקיחת פדיונות לציירים כאילו ח"ו חומדים ממון העניים, בתקווה לגרום תחושת גועל וצרות עין בקרב פשוטי העם. אבל כלפי השפת אמת ומשפחתו ידעו הכל מהקפדתו המחמירה לבל ליהנות מאיש בשום אופן, ואפילו החנות הקטנה שניהלה הרבנית למוצרי טבק ומלח בקושי סיפקה את פרנסתו, מחששם של החסידים לרכוש יתר על הנצרך מחמת קפידותו הגדולה. וממילא נסתם פיהם של הרשעים מלקנטר כלפיו בנושא זה.

אך הבא להרשיע אינו צריך להיגיון, ובכל הזדמנות ניסו לצייר שח"ו מונעים השיקולים סביב הכסף. כך למשל, כשהחלה חברת 'ינות כרמל' מארץ הקודש לשווק יינם במדינת פולין, התלהבו רבים בהזדמנות לטעום מפירות ארץ ישראל. אך השפת אמת הזהיר לשומעי לקחו לבל ירוצו על כך בלי יישוב הדעת, הלא בארץ ישראל מחוייבים במצות התלויות הארץ ואיך ישתו מתוצרת הארץ בלי ידיעה על רמת הפיקוח בנושא⁶⁷. אבל הרשעים לא יכלו להפנים שהמניע והשיקול היחיד לאיש יהודי בכל מעשיו היא התוה"ק ומשפטיה, והלכו ורינונו שלדעתם דברים בגו, וכנראה דואג לפרנסת אחיו הרה"צ ר' שלמה'לי שבבעלותו חנות יינות בווארשה, ועוד היו שהעזו לרנן אולי להרבי עצמו שותפות בזה וכו'.

אבל למעשה לא הזיקו במעשה קלונם אלא לעצמם ונהפכה הקערה על פיה. שהחסידים במרחקים בשמעם השמועה שכאילו השפ"א מתנגד לשימוש בין כרמל, את עלילת הרשעים בודאי לא העלו על לבם, ומבלי להרהר מדי מנעו ידיהם מלגעת בין של חברת כרמל, ונגרם נזקים כבדים להחברה בעקבת דיבתם של אנשי הבליעל. עד שבעלי החברה בארה"ק הכריחו את הציונים בווארשה לפרסם הכחשה על דפי מכתה"ע, שאין כל שחר לדברי שטנתם, וכשיסודר ענין הכשרות יישתו ענוים וישמחו⁶⁸.

כך באופן שיטתי ניסו למצוא נקודות שליליות בכל מאורעות החצר הקדוש, אך במקום לבצע מזימתם להטיל דופי בקודש, לא עלתה להם אלא להגדיל קלון עצמם בעיני המוני העם שמאסו בתעלוליהם השפלים, ובראותם יורדים מדחי אל דחי באיבוד כל הערכים. וכך אירע כשניסו לעורר תחושת צרות עין כלפי בני הרב'י. הרקע לפרשייה היתה, שאחרי שהקפיד השפ"א ומיאן בכל תוקף ליהנות ממתנת בשר ודם, ואף לבניו הקדושים הורה לשלוח ידם במסחר למען פרנסתם שלא יצטרכו לבריות.

וגיסו של השפת אמת, ר' מנדל קמינר יחד עם עוד מקורבי החצר, סידרו בעבורם פרנסה מכובדת אומנות קלה ונקיה שיוכלו להתפרנס מיגיע כפם תוך כדי שיישארו פנויים

67. שיח שרפי קודש ח"ב אות מד.

68. המליץ כא כסלו תרנ"ו.

מלחמתם של צדיקי פולין נגד הציונות

לעסק התורה ועבודה, שימשו כנציגים של חברת ביטוח פטרבורגית וימכרו פוליסות דרך נציגים משלום, כך יוכלו להתפרנס בכבוד במלאכה קלה ונקייה. החסידים בתשוקתם העזה להיטיב למשפחת רבם הנערץ, הסתערו לרכוש פוליסות ועלתה רווחי החברה בתקופה קצרה לממדים עצומים.

בתכונה טהורה זו בלטו חסידי גור, כמו שכ' האדמו"ר מהרש"ב מלובביץ במכתב לבנו, שאחרי ההצלחה הגדולה של חברת הביטוח, ביקשו חברות נוספות לחקות אחר הצלחתם, ופנו לבני אדמו"רים אחרים בהצעה למנותם כסוכנים, וכך אולי יראו אף הם הצלחה כמו החברה הפטרבורגית באמצעות בני השפת אמת. ושאל בנו של מהרש"ב את אביו האם לקחת את ההצעה, והוא הניאו מן הרעיון כאשר אינו רואה הצלחה בזה, והוסיף כי "אין להביא ראי' מגור, כי הקיבוץ שלהם גדול ורב הוא וביניהם הרבה גב' יוסיף ה' עליהם, והמה רובם ככולם כאופני המרכבה המסבבים לרוח הרוכב ומה שעולה ברצון הרב ובניו המה עושים בתוקף ועוז, אינם מביטים על שום דבר"⁶⁹.

אך הציונים מתוך צרות עין ורשעות, הלכו ופרסמו את גודל ההכנסות של החברה [אמיתיים או בדויים] מן היום שהתמנו בני הרבי לסוכנים, והגדילו בחוצפתם לשקר

שכאילו מכריחים כל הנוסע להסתופף בצל הרבי לרכוש פוליסות, מה שמאלץ את העניים למכור מחפציהם האישיים בשביל לממן הרכישה. ועוד כהנה שקרים שפלים ובזויים, עד שבמקום לעורר חמלה בקרב פשוטי העם בעד הציונים, התהפכה הקערה ועורר בחילת ההמונים כלפי הנבזיות והשקרים הגלויים, עד שנאלצו הם עצמם לפרסם באחד מעיתוניהם הבהרה מפורטת, איך שכל העלילות שקר יסודם, והאריכו במאמר נאה בטוהר דרכם של בני משפחת הרבי וגדולי העדה מבריתם ליהנות מהבריות ואשר כל עסקיהם בטוהר וביושר⁷⁰.

קראקא. נגליון מ"ג לעתון הזה בא מאמר בשם יהד ורשה נגד החסידים ורבם מנ"י, אשר לא על האמת נוסד כלל. בראשית דבריו יטיח הסופר דברים כלפי מעלה ואומר, כי תחת אשר ראשי העדה היו צדיקים להיות רצוי כל המפלגות, הנה בעיר ורשה, אשר שם החסידים הם רוב בנין ורוב מנין אינו כן, רק ימנו שוחטים ורבנים ממפלגתם לבד. אנכי אינני רואה בזה אשמת החסידים, כי מה אשמו הם, אם יש להם רוב דעות? לו הוכיח, כי הבחירות נעשו ברמיה, כי אז הייתי יכול לחלוק קולר העון בחצר הג', שהיא משפיעה עליהן, אבל אין הדבר כך. כאשר העיר בעצמו, כי סבת מפלת המשכילים בכחית הרבנים האחרונה, היא רק התירשותם ובטלם. בלאחר יד' את כח מתנגדיהם. וחמתו הגיעה אל נקדת הריחוקה כאשר בא לדבר על האנשורא, אשר קבלו בני האדמו"ר מחברת האחריות אשר בארץ רוסיה, וחמתו בערה בו על אשר נסע חתן הרבי דג' להערים, אשר חסידיו נ. נחתים בהן, וידבר על לבם "שיבטיחו" אצלם את חייהם. אך אמרו נא לי, קוראים נכבדים, איזה עון תראו בזה? וכי בשביל שאינם רוצים לקחת מקל נודד בידם ולשוט בארץ לשאול בכתב-יחוסם על פתחי החסידים לתת להם מתנת יד, רק ישתדלו לעסוק במשא ומתן כדרך כל הארץ. נחייץ לתת דפי במעשיהם ולגנות פעלם? יחזקוני? והמלמד, אשר מכר את כריהם וכסותיהם – כאשר הוא מתאר במאמרו בצבעים נוראים – להבטיח את חייהם, מי הכריחם לבוא ולהבטיח את נפשם לחיי עולמים, בעוד שידעו שאין להם חיי שעה?

תמייה על ריבוי הטענות וההשמצות ע"י ציוני שלא נלקה שפיותו

69. אגרות קודש הרש"ב.

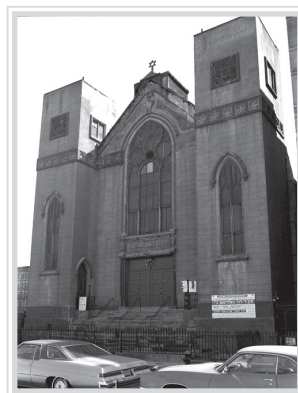
70. המגיד ד' כסלו תרס"ג.

היהודים באמריקה

למעשה, החשש שיתנו תמימי העם מיהדות פולין אימון בדברי השטנה והשמצותיהם של לבלרי רשעי ישראל לא הי' מוחשי, כאשר לא נחסר להם אלא לדרוך בהיכלי השטיבלך או לבקר בחצרות הצדיקים, ולראות איך קול התורה מהדהד בין כותלי בתי המדרש כל שעות היממה בצרוף יגיעה בעבודת ה' ובתיקון המידות.

אך לבני עמנו היושבים בארצות נכר הרחוקים מהיכלי החסידות, שם אכן הורגשה ביותר השפעת דברי הפלסתר שהפיצו הציונים. הלא בהעדר מקורות מידע מהימנים, לא ידעו אלא להביט באמצעים הנגשיים, ובארה"ב שבימים ההם נפוצו מספר עיתונים שנוהלו בידי עוכרי ישראל הדפסים שבעה ימים בשבוע רח"ל. והיו מגישים בין עמודי החדשות המקומיים, גם טור של נוסטלגיה 'פון דער אלטע היים' מהנעשה והנשמע על אדמת פולין, אותו העמיסו בדברי לעז וזלזול בדרכי הרבנים והחסידים, בהסתמך על המאמר הרוצה לשקר ירחיק עדותו. ובכך מה שלא הצליחו לחלל נזק ביהדות פולין מצאו בקלי קלות מסילות ללב יושבי אמריקה, להגביר אהדה לרעיון הציונות תוך כדי הכפשת שמם של יראי ה', מה שגרר בעקבתו דרדור מחריד במצב היהדות ביבשת. וכתוצאה מכך נתקלו שד"רים שביקרו בארה"ב לפעולה למען תמיכת הישיבות בפולין באווירה עוינת ובלתי-ידידותית ובקשיים נוראים במלאכת איסוף הנדבות.

מאוחר יותר, בשנת תרפ"א, במאמץ להציל ולו במעט את מצב היהדות בארה"ב, החליטו צדיקי הדור לשגר משלחת אל היבשת, שיכלול רבנים מפורסמים בשיתוף עם מטיפים מוכשרים, להביא את דבר היהדות האמתית לפני יושבי המקום, להתריע על סכנת הציונות ולעורר על קיום תורה והמצות. לזאת בחרו בהג"ר מאיר דן פלוצקי בעל הכלי חמדה יחד עם עוד רבנים, ועמם את הד"ר נתן בירנבוים שהוא התוודע עם הציונות מבפנים לפני שהתחבר אל דרך התורה.

מימין בנין ביהכ"נ 'נורפולק סטריט' לשם נהרו האלפים לשמוע דבר נציגי היהדות הנאמנה, משמאל הג"ר מאיר דן בביקורו בארה"ב, ולצדו הד"ר נתן בירנבוים

מלחמתם של צדיקי פולין נגד הציונות

בתכונה לבואם של הרבנים, שכרו אולם ענק להכיל ציבור האלפים המשתוקקים לשמוע את דבר ה'. והציונים שחרדו מתבוסה בעקבות התגלות האמת לעיני תמימי העם, ניסו לסכל את ההכנות, ובצמוד לאולם שהוכן עבור המשלחת, הלכו הם ושכרו אולם אחר, לגרום פרובוקציות ולהסיח את לב הקהל. אך מזימתם לא עלתה בידם, הקהל נהרו בהמוניהם לשמוע דברי הרבנים, הציגו לפנייהם שאלותיהם וקיבלו על כל דבר מענה ברור⁷¹. והד"ר בירנבוים הטיח דברים קשים באשמת תנועת הציונות, גילה את צביעותם והשקרים שבכל סיסמאותיהם, כאשר עסוקה היא אך ורק בחוג המצומצם שלה אגב אדישות גמורה לעם, והסביר בטוב טעם ודעת את פסלות רעיון הלאומיות ושאין תחליף לחיי התורה המסורה מדור לדור⁷². הביקור השאיר רושם עצום עם תפנית בגישת היהודים ובייחסם לכל שאלות הזמן.

מודעה בהתרגשות בעיתוני ארה"ב
על דרשת ר' מאיר דן

הנסיונות המתחדשים מדור לדור

למעשה לא עבר זמן רב עד שזנחו הציונים את מצגתם השווא, אמרו נואש למאמציהם להוכיח בתרמית את טוהר דרכם, והחלו לצאת בריש גלי כנגד כל התורה ומצותיה. הגישה הזאת אמנם צמצם את סכנת הסתפחות פשוטי העם הנאמנים לה' ולתורתו לחבורתם, כאשר התברר לעין כל ששיטתם איננה מעין תחליף וקידום לאורח חיים היהודיים בדרכי המסורת, אלא ניתוק מוחלט מדרך היהדות מכל וכל.

אך אם חשבו שבזה תמה המלחמה לנוכח הסכנה, השטן לא נח ולא שקט. מאמיני הציונות עם היצמדות לרעיון לאומניות יחד עם פריקת התודעה 'הגלוית', פיתחו שיטה ונוהל חדש אשר בזה יוכלו להרחיב את מעגל חבורתם ולפתות שומרי מצוה להיגרר אחריהם. הלכה הציונות הוותיקה והתעטפה בטלית חדשה בצורת 'המזרחי' או הציונות הדתית, מעין שלוחה של הציונות בצירוף אמונה בתורה ומצות, לומר ראו כי כשר אני.

71. מרביצי תורה מעולם החסידות ח"ג עמ' קל"ד.

72. העולה הגדול, בירנבוים, עמ' 39.

גודל הבלבול, בחורים ממשפחות חסידיים שנמשכו אל המזרחי

המבוכה הגדולה היתה באשר תמכו בתנועה זו ובשיטותיה, רבנים שהיו ידועים כיראי ה', לא רק נאורים ורודפי שלמונים. רבנים האלה המציאו סעד מדברי חז"ל וספרי הקבלה לרעיון ה'לאומיות' ולהתיר החיבור עם עוברי עבירה, שזה הגביר את הבלבול, והעלה את הנחיצות לקבל הדרכה ברורה מצדיקי הדור. וכבר השיב האמרי אמת כלפי הרב קוק "גם שיטתו בענין העלאת הניצוצות הוא דרך מסוכן, כל עוד שאינם שבים מפשע אז הניצוצות אין בהם ממש, ומביא בזה סכנה לנפשות טהורות ונקיות וכו' גם סכנה על העוסק בזה כאשר הורונו רבותינו זצ"ל"⁷³.

ומחמת מעמדם של רבנים אלה שנודעו ביראתם וגדלותם בתורה, הוקשה בעיני הציבור לשמוע דברי ביקורת כנגדם, מה שהגדיל הבלבול בקרב פשוטי העם. ולמשל, אחרי שאחד מסופרי החרדים הפליג בשבחו של הרב קוק, העיר חסיד אחד בתמיהה, היתכן לכתוב אודותיו כך בהתלהבות אחרי אשר רואים בסביבתו מעשים תמוהים⁷⁴. והדבר עורר מהומה, איך לא העיז לכתוב

מכתב 4 המז"ל בתשובה לסתנפל עלי ב, מכתב 4 המז"ל נדפס 6 חנוני מודיע:
(א) שאנכי אינני מן האנשים שעוברים חלילה, יודע גם הרב"ג העורך הי"ו, (ב) וישא הכנסתי ראשי במחלוקת, כאשר בדה מלכו, הלא יראה כל קורא בהמודיע נוסר 3, שחור ע"י גבי לבן. (ג) מסנפון מאמרי שם ניכר משרתו, שגם אנכי לא הנהיגו רק למען כבוד התורה, שומריה ומחזיקיה, ולמען הארץ שאנו חייבים כבטודה ובמדראה, וקנאת ביתו אכלתני. (ד) גם עקיצותיו לא יבאבו לי והם מסני וחלילה, אחרי שאנכי הקדמתי א"ע להניד שם את ששיותי, (ה) וע"י אשר ננעתי בקצה זקן הרב הגאון מופו, לדעתו, באמרי שהנני, חוקר וזתר מ, מקובל, מאמרי המפוזרים והבורזי הקצרים, יעדו ע"י זאת. (ו) עדת ישראל איננה נרתעת מפני נאון אדיר, רק-ספני צדיק כביר... והמעשים שיעשו בעדתי, כפי הדעת, המודיע בנליונות הקודמים-שלא יתנו ריה ניהוח כ"ג מותרת תהלת צדקתו... ומעתה ישפשו נא קוראי המודיע את ה, עוזות הנסרצה" עלי או על מתנפלי, המתנפל גם על העורך הי"ו, ע"י אשר לא שם מהנך למאמרי, שבפי כן. לבי הויגב, שרק האמת הנדתי ואם ישנתי, באהבת האסת שנית, וסי יתן... ויהיה שילום גם ע"י מתנפלי!

עדת ישראל איננה נרתעת מפני נאון אדיר

73. אוסף מכתבים מכתב ס'.

74. המודיע פולטובה ט' חשון תרע"א.

מלחמתם של צדיקי פולין נגד הציונות

כנגד 'גאון ישראל'. ותגובת הכותב הראשון לא איחרה לבוא⁷⁵ והבהיר בין הדברים "עדת ישראל אינו נרתע מפני גאון אדיר, רק מפני צדיק כביר, והמעשים שיעשו בעדתו שלא יתנו ריח ניחוח, סותרת תהילת צדקתו".

להציג כאילו האדמו"רים עומדים לצדם

מייסדי וראשי תנועת המזרחי, דבקו בשיטות המיושנות וכל המהלכים החדשים חזרו והעתיקו עצמם. השמיעו שקרים כאילו שבסניף זה של התנועה גם צדיקי הדור מסכימים לדרכם. ונאלצו הצדיקים לעמוד בקביעות על המשמר להכחיש השקרים שהיו מפרסמים בשמם. ומשנת תרפ"ז קיימת מכתבו הידוע של האדמו"ר אמת "כאשר נודעתי שמפיצים שמועות שנתקרבה דעתי אל המזרחים וכו' חברה הנ"ל הוא סכנה להיהדות בכלל". ודומה לזה קיימים מכתבים לרוב מצדיקי הדור.

הכחשת האדמו"ר מהוסיאטין שליט"א

בעתון "הבקר" של יום ד' העבר הביא מאמר א' אדמו"ר שליט"א מהוסיאטין. נכנסתי כמוצש"ק פנימה והראתי לזכ"ק שליט"א וקרא את כל המאמר ואמר "אקראה עוד פעם לראות אם ישנו בתוכו דיבור אחר של אמת", ואחרי קריאתו ענה פעם אחר "אין כאן דיבור א' של אמת רק מה שכתב כי לא הייתי אצל הכנסת הגדולה של אגו"י, אבל הסכנה הייתה כי לא הייתי אז בוועד רק במעין החרצה. אבל מה שכתב כי לקחתי חלק בהקונגרסים הציונים זהו שקר גמור כי סעודים לא הייתי באספה ציונית. ואני אינני ציוני ולא מזרחי אדרבה הלא כתבתי והודעתי ברכים ובקשתי מאנשי שיתמכו ב"ק"ן הישוב" כי מצוה רבה ודבר נחוץ הוא. ומה שלא נעשיתי עד הנה חבר לאגודת ישראל לא מפני שאני מתנגד ח"ו לשיטתם ולדרכם רק סבות פרטיות מנעו כעדי".
וכשאמרתי לזכ"ק שליט"א שיכתוב מחאה על מה שכתבו עליו, אזי השיב לי: "אני אין דרכי בכך להשיב על תואנות שקרים שכתבים עלי וגם אין אני נותן פקודה לאנשי להשיב דבר ואם ימצא איש שיענה ויכתוב האמת מה טוב" עכ"ל.
שמואל היילפרין זכרון מאיר ט"ז שבט תרצ"ז

לדוגמא: הודעה מהרה"ק מהוסיאטין להכחיש מה שפורסם כאילו תומך בציונות

גם תנועת הציונות הכללית לא נחו ממאמציהם להסית מבני היהדות היראים לבא להצטרף למעגליהם. והיו אכן מקרים שהצליחו להשיג איזה בנש"ק להצטרף לסיעתם, ואז לא הרפו מלהללו ולשיר את שבחיו ולפרסם את תמיכתו בתנועתם מעל כל במה. כך אירע בפרשייה העגומה של 'הרבי מיאבולונה', צאצא להרה"ק ר' יחזקאל מקאזמיר, שנמשך לרעיונם, עלה לארץ ישראל עם קבוצה מחסידיו, רכש חלקת ארץ בעמק יזרעאל וייסד קיבוץ כפר חסידים. ובקונגרס הציוני שהתקיימה אז בווינה, קבעו מקום מיוחד על הבמה לבנש"קים בלבוש חסידי, לנופף עמהם לעיני תמימי העם.

החסידים יראי ה' הכריזו לנוכח פעליו התנגדות קשה ומרה, הסבירו בטוב טעם כי זה בסה"כ שלט חדש שבראו להם הציונים לדגול בשמו ולסמא את עיני ההמון

75. המודיע יד כסלו תרע"א.

מלחמתם של צדיקי פולין נגד הציונות

הפשוט המאמין, שיצרו להם עגל בדמות 'רבי' המוביל את חסידיו ישר לכבשן הציונות. ובדיוק הציונים בצביעותם, שאחד מעיקריהם הי' להלחם נגד האדמוריות והחסידות בתור המגן הכי גדול על הדת, איך הם נעשו חסידים נלהבים עד שכל היום תהילת 'הרבי' בפיהם⁷⁶.

המכונה הרבי מיאבולונה עם ראשי הציונות

הוא עצמו, התמרמר כלפי החסידים יראי ה' במה שאינם נותנים אימון בכוונותיו הרצויות. ובביקורו בפולין נכנס לקו"פ אל מרן האמרי אמת במאמץ להצטדק בפניו. וסיפר ע"ז האמרי אמת במכתב להרה"ק מאוסטרובצה "כשהי' כאן לפני איזה שבועות המכונה רבי מיאבולונה, באשר שמע שיש להחרדים קושיות עליו, אמרתי לו כי עיקר הקושיא על התחברותו לחפשים אפילו מתנה שלהם תוכל להזיק, והגם שהבטיח כי לא יתחבר עם חפשים, הלואי שיהי' אמת"⁷⁷.

ואכן הסוף של המעשה ההיא היתה רע ומר כידוע, כתוצאה

מהתמיכה שקיבל מהציונים, נהי' משועבד להם ולדיעותיהם. שלחו הציונים מורים משלהם, מהקיבוץ החילוני הסמוכה 'נהלל', הטיפו את הנוער בדברי מינות ואפיקורסות, ועד דור השני כמעט ולא נשאר מכל הקבוצה משפחה שומר תורה ומצות.

כמו בעבר, הכפשת שמם של החסידים

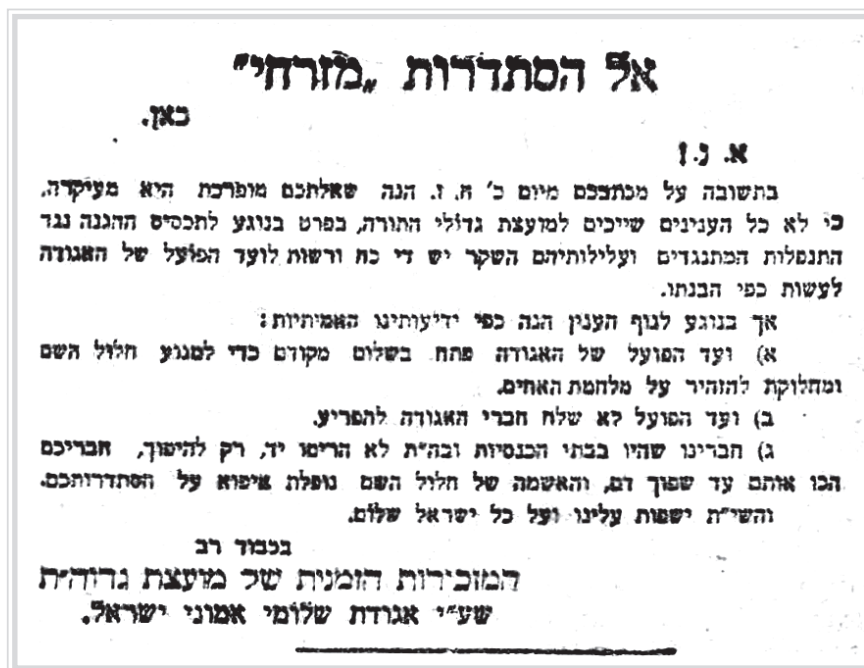
המלחמה הלכה והתעצמה, וקלי הדעת המשיכו בשיטתם הנלוזה במאמצים לעורר חמלה ולסחוף דעת ההמונים לצדם ע"י הפצת בדויים ושקרים. היו מפיצים סיפורים על החסידים שנוקטים באמצעים אלימים נגד הציונים האומללים, ועוד בטענה למה אין חברי מועצת גדולי התורה מגנים מעשי האלימות. היו מעייפים את

76. מאמר ר' אלכסנדר זושא פרידמן, דגלנו תמוז-אב תרפ"ה.

77. אוסף מכתבים מכתב ל'.

מלחמתם של צדיקי פולין נגד הציונות

נציגי החסידים לפרסם שוב ושוב את העובדות כהווייתן. ודוגמא של מודעה שנאלצו לפרסם, בשנת תרפ"ב.

מודעה על הבהרת הדברים, דעו יוד תרפ"ב

בכנסייה הגדולה הראשונה שהתקיימה בווינה שנת תרפ"ג, דנו הרבנים בשאלות רבות לגבי ההתייחסות כלפי תנועת המזרחי והציונות. בין ההחלטות שנקבעו אז, היתה להקים קרן נפרד לתמיכת היישוב ולעידוד העלייה לארץ ישראל, כדי להעניק יכולת לקיים את המצוה עם ניתוק מוחלט מהם וממעשיהם. הדבר ה' נחוץ ביותר בעקבות הצהרת בלפור, בשנת תרע"ט, להעניק לעם היהודי זכות התיישבות בארץ ישראל, מה שהגביר את ההתלהבות ההמונים וגרר בעקבותו משיכה כלפי המזרחי, הציונות וסיסמאותיהם. והציונים ניצלו זאת להכריז על הצלחה כבירה במאמציהם לפתור בעיית העם, הגבירו לחץ אדיר על רבני הקהילות לערוך טקסים עם אמירת הלל ודברי שבח על הסכמת האומות. האמרי אמת עם אחיו הצדיקים וגדולי החסידים ניהלו אז מערכה להאיר עיני העם ולשחרר אותם מטשטוש הגבולות⁷⁸. ולבלי המזרחי דאז רינגו אחר הרה"צ מפאביניץ, בנו הצעיר של השפת אמת, על שהחרים את הטקס בעירו לרגל המאורע, ועל יציאתו מביהמ"ד בעת שקם מטיף לפני קריאת התורה להלהיב את העם למען הרעיון, ובעקבותיו צעדו החוצה היראים מבני קהילתו⁷⁹.

78. עפ"י מכתב האמרי אמת, מובא בראש גולת אריאל ח"ב עמ' ת"ו.

79. המזרחי ג' סיון תר"פ.

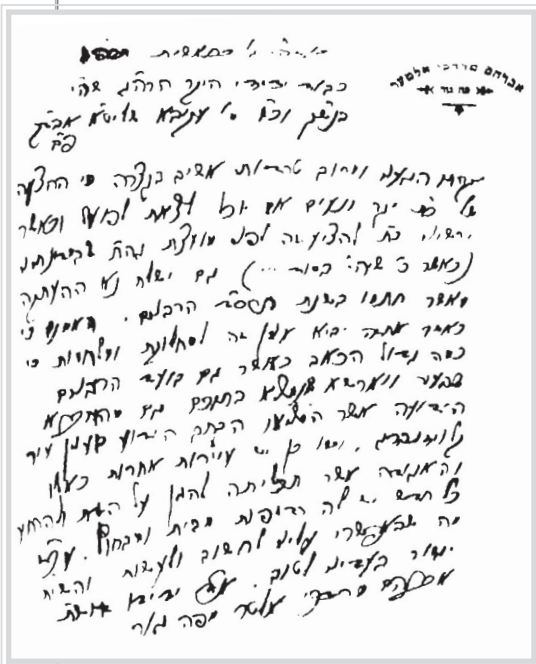
למה לא לחיות באחדות?!

קבלה של קרן עולים חרדים

העמדות, שאין ההתנגדות כי אם לשיטות אפיקורסיות, לרפיון בקיום המצוות ולניתוק מן המסורה.

בשנת תרפ"ג שיגר האמרי אמת מכתב אל הג"ר עקיבא סופר אב"ד פרשבורג, בעל הדעת סופר, אשר בו תומך בתיקון תקנות מחמירות למיגור השפעת המזרחי והציונים, וכותב "האמנם כי כאשר אחזה יביא ענין זה למחלוקת ומלחמות וכו' עכ"ז מה שבאפשרי עלינו לחשוב ולעשות, והשי"ת יגמור בעדינו לטוב".

מכתב של האמרי אמת אל אב"ד פרשבורג

לאור טשטוש הגבולות בין מטרתה האמיתית של הציונות לבין המסווה שהטילו בעיני העם, נמנו וגמרו מועצת גדולי התורה בעת הכנסייה הגדולה, כי נחוץ לייסד קרן למען היישוב בניתוק מוחלט מהציונים וגרורותיהם. הדבר העלה את קצפם של מנהיגי המזרחי שניסו עד אז להציג עצמם כיחידים הדואגים למען היישוב, ולצייר שכאילו כל המתנגד להם יש בו חלילה שנאה לארץ הקודש. אך בזכות פעולות הללו התמעט הבלבול והובהרו

הרקע למכתב הי' כרוז שכבר הוכן כעשרים שנה קודם לכן, אשר עליו התנוסס חתימתם של גדולי עולם, ביניהם הג"ר חיים מברסק ובעל השבט סופר מפרשבורג, להזהיר "שכל מי שהוא עמהם והמונם, הן עם ציונים או מזרחים, אבד נאמנותו בעיני כשרות, אם רב ומורה הוא הוראתו אסורה, אם שו"ב הוא שחיטתו כגבילה, ואם בע"ב סוחר הוא אין רשות לבחרו לראש הקהל ולמשנהו". ובשעתו עכבו את פרסומו מפני תקנת השבין, שלא לנעול דלת בפני הרוצים להיפרד מהם.

אך כעת פנה הדעת סופר אל האמרי אמת, בהצעה שכבר הגיעה השעה לצאת עם האזהרה נגד הכת, אחרי אשר "כל מקום שמצא התנועה המושחתת הזאת קן לה וכו', פוערים פיהם לבלתי חוק נגד צדיקי הדור וגאוני ארץ אף אם כגובה

מלחמתם של צדיקי פולין נגד הציונות

ארזים גובהם, ובעוה"ר בזה הספחת בפרט בין הצעירים שממשיכים אותם בחלקלקות לשונם חרב חדה ובאחיזת עיניים⁸⁰. וע"ז השיב לו האמרי אמת "ההצעה של כ"ת יקר ונעים אם יוכל לצאת לפועל" וממשיך בדברי קדשו הנ"ל, שהתכלית להגן על הדת ולהרחיק כל חדש למרות רדיפות מבית ומבחוץ.

ובמהלך אותה השנה בעת קיום הכנסייה הגדולה, הועלו לדיון הנושאים הנחוצים לתיקון הדת. כמו גם במהלך השנים בעת שהתאספו ראשי עם. ובין המדובר הוזכרה השאלה המנופפת תמידין כסדרן ע"י יפה נפש התמהים ושואלים בתום, לשם מה כל המחלוקת הזו, למה אין יושבים ביחד, האגודה והמזרחי לעשות שלום זה עם זה, ולמה אי אפשר לעבוד בהבנה ובהדדיות. העלו הרבנים את הנושא כדי להבהיר הענין בפני הקהל.

הג"ר יעקב העניך סנקביץ [לימים ראש ישיבת שפת אמת בירושלים] האיר בקיצור נמרץ "איני מבין את כל הויכוחים האלה למה הם, וכי אנחנו עושים מלחמה, הלא אנחנו כמו שהיו אבותינו והיינו אנחנו, כן אנו רוצים להיות הלאה, ורק הם עושים עלינו..." והמשיך לבאר השקפת עולמם המסוכנת, וסיים "שאין עלינו לעשות שום פשרות וויתורים"⁸¹.

הגרי"ח סנקביץ בימי הכנסייה הגדולה, לידו הרה"צ ר' מאיר בן האמרי אמת

80. ס' מרא דארעא דישראל ח"ב עמ' נג.

81. דגלנו ווארשה אב-אלול תרפ"ג עמ' שצט.

[דבריו הם מעין דברי ר' תנחום להקיסר (סנהדרין לט.) כששאלו, תא ליהוו כולן לעמא חד, נחי' באחדות היהודים עם הגוים. וענה לו, אנחנו שאנו מהולים ולא נוכל להיות כמותכם, אלא אתם תמהלו ותהיו כמונו. והיא תשובה לכל מבקשי האחדות, כי יראי ה' שכרתו ברית בסיני, לא יכולים להתנתק מרצון השי"ת, ואם האחרים מבקשים להיות עמהם, שיעזבו הם מעשיהם הרעים וילכו בדרך תורה].

סוף דבר הבל נשמע

כיום מיותר כל הדיון בנושא כשרות תנועת הציונות, כאשר לא נשאר מצאצאי ראשוני תומכיה יהודים שומרי תורה ומצות. רבים ממנהיגיה הראשונים לא זכו בכלל לצאצאים יהודים רח"ל, כאשר התבוללו בין הגוים ונמחו מעל פניהם כל זיק וקשר ליהדות. ואפילו מרבני המזרחי, היו רבים שאיבדו את ילדיהם לגלי התבוללות, ואחרים היגרו לארה"ב ולשאר ארצות נכר [למרות כל תעמולתם בעד ארץ ישראל]. ומי הם אשר נותרו לפליטה אשר דרכם יש המשך לקיום התורה והמצות, אלו אשר הלכו בתמימות ובאמונה ודבקו במסורת מבלי להתרגש מפגעי התקופה המתעוררים ומתחדשים מזמן לזמן.

ולא נשאר אלא ללמוד משיטות היצה"ר, כמו שנתבאר בהקדמה, להכיר בטענותיו ותואנותיו ולדעת מה עלתה בגורלם לאלו הנמשכו בעבר אל פיתוייו. כאשר השיטות הישנות והנדושות חוזרים מפעם לפעם במלבושים שונים. כן הי' ברפורמה בברלין, בהשכלה ברוסיה, הניאולוגים בהונגריה ואח"כ בציונות, בכל תקופה חוזר היצר בניסיונותיו כשהוא מתעטף בלבוש שונה. וכן מבואר במה דאי' (קידושין ל:) יצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום, וקשה, אבל אם הוא מתחדש למה נקרא מלך זקן וכסיל, אלא כך נאמר, שיטותיו ותעתועיו אינם מתחדשים, כי אם בסגנון מלבושו באופן שמופיע בפני האנשים, וכדאי' (חולין צא.) היצה"ר פעמים כעכו"ם נדמה לו ופעמים כתלמיד חכם נדמה לו. ולא נשאר אלא להוסיף בגדרים לעמוד על המשמר להתגונן מפני היצה"ר במלבושיו השונים, ולהתפלל אל השי"ת שנזכה להידבק בדרך ישראל סבא כנאמר בתוה"ק וכמבואר במאמרי חז"ל ובספרי צדיקי הדורות.

